Huszonkilencedik évfolyam. 295-ik szám. Egyes szám ára 10 fillér

ELŐFIZETÉS
HELYBEN:
Egy évre ..... 24 korona.
Egy hóra ..... 2 korona.
VIDÉKEN:
Egy évre ..... 28 korona.
Egy hóra ..... 2 k. 40 f.
HIRDETÉSEK:
4-hasábos petit sor egyszer 20 fill, minden következőnél 16 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:
Aradi és csanádi egyesült vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 357.
KIADÓHIVATAL:
Aradi Nyomda Részvény-Társaság.
József főherczeg-út 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1914. | FŐSZERKESZTŐ: STAUBER JÓZSEF. | Péntek, november 27.

Folyamatban a nagy harc az egész fronton.

BUDAPEST: (Hivatalos.)

Orosz-Lengyelországban a csata az arovonal nagy részén álló harc jellegét öltötte.

Nyugat-Galiciában csapataink a Dunajec alsó folyásán át előrenyomult orosz erőket visszatartják.

A Kárpátokban is folynak a harcok. Hőfer vezérőrnagy, a vezérkari főnök helyettese. (A miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Visszavert francia támadás.

BERLIN. (Hivatalos.) A nagy főhadiszállás jelenti: Nyugati hadszintéren a helyzet változatlan. St.-Hilaire-Sousin vidékén franciáknak egy nagy erőkkel meginditott, de gyengén végrehajtott támadását, nagy veszteségeket okozva ellenségnek, visszautasitottuk. Apremontnál előrehaladtunk.

Német seregek csatái Lengyelországban.

Berlin, november 26. A nagy főhadiszállásról jelentik: Kelet-Poroszországban a helyzet változatlan.

Mackensen tábornok harcaiban Lodznál és Lovicnál I. és II. orosz hadsereg és az V. orosz hadsereg részei sulyos veszteségeket szenvedtek. Sok halotton és sebesülten kivül az oroszok nem kevesebb, mint körülbelül negyvenezer sebesületlen foglyot vesztettek. 70 ágyut, 169 lőszerkocsit, 166 géptegyvert zsákmányoltunk és harminc ágyut használhatatlanná tettünk.

Fiatal csapataink azon részei, melyek e harcokban résztvettek, nagy áldozatok ellenére is fényesen beváltak. Ha ilyen eredmények után sem sikerült a döntést kiküzdeni, annak oka további erős ellenséges erők kelet felől és dél felől való beavatkozásában rejlik. Ezeknek támadásait tegnap mindenütt visszavertük. Harcok végleges kimenetele azonban még hátra van.

Ujabb győzelmeink Szerbiában.

BUDAPEST: (Hivatalos.) A déli hadiszintérről jelentik:

Tegnap óta a Kolubara menti harcok lényeges előrehaladásáról adhatunk számot. Az ellenséges arovonal centrumát, a lazarevaci erős hadállást, a 11., 73. és 102. ezredek, melyek harci lendületükről híresek, rohammal bevették. Ez alkalommal 7 tisztet és 1200 fényi legénységet fogtak el, 3 ágyut, 4 lőszerkocsit és 3 géppuskát zsákmányoltak.

Ljig helységtől délre is sikerült hasonló nevű folyótól keletre fekvő magaslatokat bevenni és ez alkalommal 300 szerbet foglyul ejteni.

A Valjevótól dél felé előrenyomult hadoszlopok Kosjerici előtt állanak. (Miniszterelnöki sajtóosztály.)

Az uzsoki szorosban...

Arad, november 26.

A Kárpátokban megfagyott kozákokat találtak, — a hadi tudósitásnak ez a része olyan furcsán esik szemeinknek. Az itthon maradt hadi szakértők elméleteiből ezt hallottuk: csak téli hadjáratra ne kerüljön a sor! A muszkák hozzá vannak szokva a hideghez, jobban állják a fagyot, a havat, mint a mieink...

Bizony, a téli hadjárat már itt van. A Kárpátok szorosain hóboritott hegyek között jöttek be az oroszok, a kiket seregeink csipős hidegben kergettek ki Ungból és Zemplénből. És mikor katonáink az oroszok hadállásait elérték, a halottak és a sebesültek között, a kiket az oroszok elhagytak, másféléket is találtak: az orosz seregnek olyan veszteségeit, a melyeket nem a mi fegyvereink okoztak nekik, hanem a Kárpátok dermesztő hidege, csontokat hasitó fagya. Mintha a magyar földet védő öreg hegyláne ezzel is kitöltötte volna a haragját a muszkákon, a kik ide merészkedtek.

A téli hadjárat tehát semmivel se kedvezőbb az orosz katonára, mint a mieinkre. Különben se lehet egy fogalom alá vonni a szibériai gyalogost például a besszarábiai orosz katonával. Végeredményében azonban mindegyik ember, és mihelyt az orosz vezérek, a kiknek az emberkimélet mindig ismeretlen valami volt, olyan feladatokra kergetik, a mely az emberi erőt és ellentálló képességet meghaladja, hát felfordul.

A téli hadjárat sikerének titka tehát nem a faji tulajdonságokban van, hanem abban, hogy a hadsereg menynyire készült el a tél időjárási viszontagságai ellen. Ebben a dologban a mi katonáinknak épugy nincs fogyatkozása, mint az élelmezés pontosságában és megbizható voltában és a személyes bátorságban. Még alig kezdődött a nyár bucsuzni, még a verejtéket szárító gallérvédő volt katonáink nyakán, már megkezdődött a hadsereg téli fölszereléséről való gondoskodás. A társadalom és a hadsereg hivatalos szervezetei kettőzött buzgósággal készittették és gyüjtötték egybe mindazt, amivel a katonákat a fagy ellen oltalmazni lehet: a hósapkákat, a prémgallért, a bárányborbekecset, a csuklóvédőket és egyebeket. A mi hadseregünk, amely abban is ellentéte az orosznak, hogy a magunk embereit a lehetőség utolsó határáig kiméli és óvja, nemcsak alapos buzgósággal, hanem szinte a gyöngédségig menő figyelemmel látta el a téli hadba menő katonákat.

Az örömhirekben, amelyek az oroszok második kárpáti betörésének nagy, az elsőnél is csufosabb kudarcáról szólnak, ez az apró részlet köti meg legjobban a figyelmünket. Talán több megnyugtató van benne, mint Mackenzen német tábornoknak az orosz-lengyelországi harctéren szerzett nagyméretü győzelmében. Megnyugtató azért, mert kétségtelenné válik: a közös ellenség, amely valamennyi hadakozó felet egyformán fenyegeti: a tél, hamarabb kezdi tizedelni és jobban tizedeli az orosz sereget, mint a többit.

Uj csataképeket festhetnek Verescsagin-nak, az orosz mesternek utódai. Az orosz-török háboru alatt született meg a képe, a mely a hóba sülyedt, megfagyott orosz tábori őrszemet ábrázolta. Szálló igévé lett a képnek fölirata: *A Sipka-szorosban minden csendes.* Verescsagin utódai, ha az orosz sereggel jártatok volna, ezt a megrendito képtárgyat, ezt a borzalmas modellt megtalálhattátok volna az uzsoki szorosban is . . .

Verdun ostromának borzalmai.

(Tüzvonalban éhező francia sebesültek. — Katonatragédiák.)

Az Aradi Közlöny tudósitójától.

Arad, november 26.

Scherl Ervin magyar haditudósító irja a nyugati harctérről lapjának:

La Basse közelében átestem a tüzkeresztségen.

Az est leszállott a dombos vidékre és ujságirói kötelességemnek éreztem, hogy ne csak a harcvonal mellé, hanem magába a harcvonalba jussak.

Sok rábeszélésbe került, végre azonban, a beállott sötétségre való tekintettel, megengedték, hogy a legelől álló lövészárkokba bujjak. Mielőtt a nap végkép elbucsuzott, a franciák átküldötték *„esti áldásukat.“* Ez a francia esti áldás kartácstüzből áll, amelyet minden irányban szórnak, hogy a táborba huzódó csapatokat megzavarják vele. Többnyire az utakat éri az a véres üdvözlet, ahol a train torlódik össze.

A német harcosok „esti áldásnak“ nevezik.

Tovább kuszom az első vonalban. Ötven lépésnyire vagyok az „ároktól, fedett terepen. Csak egyes lövések pattognak. Aztán minden csöndes lesz. Talán pihenőt tart az ellenség? Előttünk néhány fiatal katona kimászik a lövészárokból. A következő pillanatban a másik oldalon egy gépfegyver berreg, mintha egy autó készülne elindulni.

Rövid, éles felkiáltás: *au!*

Au! Au! Au!

Négyen az elhamarkodottak közül, a kik fölállottak, megkapták a lövéseket a lábukba.

Hamar eltünnek a lövész-árokban.

Fölöttem fütyülnek a golyók.

Aztán megszünik a berregés.

— Ezek odaát többet nem lőnek, — mondja a tiszt. Egész héten éjjeli harcaink voltak, hogy a rohamot előkészitsük. Most rövid pihenő következik. A lövészárkokban, a melyeket előttünk lát, tegnap nagyon szomoru esetünk volt. Három testvér — a legfiatalabb tizennyolc éves — egymás mellett feküdt és derekasan tüzelt az ellenségre. Pfelzből való, vitéz fiuk voltak. Egyszerre a jobbról fekvő golyót kap a vállába. A legfiatalabb, a ki a középen volt, a sebesült fölé hajolt és odaszólitja balról sértetlen testvérét. Ez nem ad választ. A legfiatalabb megint szól. Megint semmi válasz! Csak azt látja, hogy a balról fekvő a fejét oldalra hajtja. Halott volt. A jobbról fekvőnek sebe is sulyos volt. A fiatalt, elképzelhető lelkiállapotban, a szomszéd faluba küldtem. Azt hiszem, nem jön többé a tüzvonalba.

Megrendülten néztem a katonatragédia szinhelye felé. A tiszt meglátja rajtam ezt az érzést. Szigoru arcvonásai még keményebbek lesznek.

— Nincs időnk és hajlandóságunk se, hogy szentimentálisak legyünk. Se a tisztek, se pedig a közkatonák. Nagy, hatalmas cél van előttünk és ennek elérésére minden erőnket szenteljük. Minden egyébre nem marad erőnk. Lépésről-lépésre megyünk tovább. Ez az. Es igy gondolkodik minden emberünk.

Hallom a szavakat, de a szivem süket. Ezt a nagy, emberfölötti önmegtagadást nem tudja fölfogni. Kicsi vagyok, hogy megértsem.

De most ujra tudom, hogy miért fognak a németek Franciaországban győzni.

Szerencsés véletlen folytán ezen a csatatéren több tiszttel találkozom, a kik sokat tapasztaltak és egyet-mást el is mondanak.

Egy kapitány La Bassée előtt kurát tartott. Ez furcsán hangzik, de mégis ugy van. A kemény védőállás, a melyet a németek a franciákkal szemben elfoglaltak, lehetővé teszi, hogy pihenésre szorult tiszteket két-három hétre a „mezőre“ küldjenek.

— Én is a mezőre mentem, — mondja a kapitány. Az arcél mögött, a tüztávolon kivül egész jól kipihenhettem az utolsó ütközetek fáradalmait. Ilyen módon a tisztikar és legénység is harcképes tud maradni. Ha tehát a jövőben erőink kimerüléséről fog hallani, tudni fogja, mit tartson az ilyen szóbeszédről. Oly üdék vagyunk, mintha ma vonultunk volna ki, talán még használhatóbbak, mert hozzászoktunk a háboruhoz.

— Hol harcolt utoljára, kapitány ur?

— Pihenő szabadságomat az *argonnei* erdők tizenegy nehéz, megfeszitett csatája után kaptam. Az argonnei erdő talán a legnehezebb terepe az egész háborunak. A haditörténet nem ismer olyan küzdelmet, a melyet egy erdő birtokáért olyan szivósan és oly soká folytattak volna, mint a minő az Argonne-ok miatt történt. Az óriási erdőség, amely 480 négyszögkilométeren terült el, most borzalmas pusztulás képét mutatja. A nehéz ütegek mindenütt tisztást vágtak a fák között. Néhány része egészen leégett. Ebben az őserdőben, a vad, magas cserjés között előrejutni, a háboru legkeményebb diója volt. Ezt át kellett élni, hogy az ember fogalmat alkothasson magának arról, milyen derekasan harcoltak ott katonáink. Hadállásaink gyakran csak százötven méternyire voltak az ellenséges lövészárkoktól, mielőtt rohamhoz jutottunk és az ellenséget azokból szuronnyal kizavarhattuk. Egy ütközetnél szokatlanul könnyü módon szereztünk kétszáz és egy nehány francia foglyot. Egész fiatal fiókák voltak, akik ellentállás nélkül adták meg magukat. Később elbeszélték: nekik azt mondták, hogy már *Metz előtt állanak.* Mikor a csalódást megtudták, elkeseredetten dobták el fegyvereiket és megadták magukat. Ilyen eszközökkel csipnek Franciaországban önkénteseket. Én magam is ebből a jelenetből azt a benyomást szereztem, hogy a francia hadsereg erkölcsi összeomlása már nem várathat soká magára.

Egy másik tiszt, aki *Verdun*-nél harcolt és szintén a „mezőn“ van, az ostromharcok egy megrendítő részletét mondja el:

— Azután volt, hogy a francia helyőrség a várból kirohant, — kezdi. A kirohanókat véresen visszavertük és a franciáknak halottakban és sebesültekben rettentő veszteséget okoztunk. Ezrével hevertek a halottak és a sulyos sebesültek az erődítések között és lőállásaink előtt. Parancsnokló tábornokunk huszonnégy órás fegyverszünetet ajánlott a halottak eltakaritására és a sebesültek összeszedésére. Verdun várparancsnoka elutasitotta az ajánlatot. Enynyi, azt hiszem, nyilvánosságra is jutott. Amit ez az elutasitás maga után vont, a legborzasztóbb dolgok közé tartozik, amit e háboruban átéltem. *Éjjel a saját honfitársaik által gyalázatosan cserben hagyott sebesültek elkezdtek orditani.* Nemcsak rettentően szenvedtek, hanem éhezni és szomjazni kezdtek. És a jajgatás egyre hangosabb és áthatóbb lett. Es mi a kinlódóknak nem segithettünk, hiszen a tüzvonal közepén feküdtek. A következő reggel láttuk, hogy sebesült francia katonák halott bajtársaik felé kusznak. Fölnyitották azok tarisznyáját és megettek azok utolsó eleségét. Azután ujra elkezdődött a borzalmas orditás vizért és ennivalóért. A saját bajtársaikkal szemben követett ilyen elbánás megfoghatatlan volt előttünk és a francia várőrség hire erősen szenvedett általa. Kevéssel ezután pihenni küldtek. Ez az élmény jobban megviselt, mint egy tucat nehéz csata.

Ezalatt egész sötét lett és a visszatérésre készültem. Az autó készen áll. A katonáknak szánt adományokat szétosztják és két tisztnek van helye, akikkel Lille-be megyünk éjjeli szállásra.

Levelek az ostromolt Przemyslből.

(Uj védőmüvek a vár körül. — Lelkes hangulat a védő seregben.)

Távirati tudósitás.

Róma—Krakó, november 26.

(Oroszok nagy veszteségei Przemyslnél.)

A *Rómában* megjelenő *Tribuna* részletes tudósitást közöl, alkalmasint *orosz forrásból,* Przemysl ostromáról. A tudósitás beszámol a helyőrség két kirohanásáról, amelynek az volt az eredménye, hogy az oroszok sokkal nagyobb haderőt voltak kénytelenek az erődök körül összevonni, mint eleinte tették s ezek a csapatok is csak 12 kilométernyire közelithették meg a várost. Az oroszok egyelőre heves ágyuharcot folytatnak, hogy a helyőrséget tüzérségi anyagának minél nagyobb fogyasztására birják, de már a napokban *általános rohamot fognak intézni az erődök ellen,* mert a tudósitás szerint Szent Miklós napjára, azaz december 6 ára *kiakarják tüzni a przemysli erődökre az orosz zászlót.*

Ugyancsak a Tribuna tegnap hirül adta egy bukaresti távirat alapján, hogy Przemysl parancsnoka a vár feladását felkinálta az oroszoknak, akik azonban a várparancsnok feltételeit nem fogadták el. Az osztrák-magyar nagykövetség a lap mai számában *kategórikusan megcáfolja ezt a hirt*; a nagykövetség közlése szerint a vár védelme a legaktivabb módon folyik tovább *s az ostromló seregnek már is igen nagy veszteségei vannak.*

Ezt a tendenciózus tudósitást teljesen lerontja mindaz, ami teljesen objektiv forrásból a körülzárt városból tudomásunkra jutott.

(Kitünő a hangulat.)

Krakóból jelentik: Az oroszok által körülzárt Przemyslből a piloták leveleket hoztak ki. A lapok közlései szerint valamennyi hősies elszántságról és vitéz harcikedvről, bizalomteljes reménységről tanuskodik.

Az egyik szövege igy szól:

„Kitünően megy sorunk, semmi gond.“

A másik ez:

„Körülvéve várjuk a kirohanási alkalmat hatalmas rendet vágni az oroszok soraiban. Hangulatunk kitünő. Lelkesedéssel követjük vezérünket, Kuzmanek parancsnokot.“

Egyik temesvári lap októberben azt irta, hogy egy *Klinkhammer* Miksa nevü szakaszvezető az északi harctéren meghalt. Erre a hirre az elparentált maga cáfol rá *Przemyslből november 17-én reggel 10 órakor repülőgéppel elvitt levelében,* amelyet ma kapott meg a lap szerkesztősége és amely igy szól:

Przemysl, 1914. nov. 14.

Mélyen tisztelt szerkesztő ur! Nem érdemli meg, hogy irjak, mert becses lapja, nem tudom melyik száma, engem már eltemetett.

Nem oda muszka! *All Przemysl vára még! És ezt a várat mi, magyar fiuk védelmezzük! Kemény dió ez az oroszoknak. Ha soká ostromolja, hát fog nélkül megy haza!*

Nos, mélyen tisztelt szerkesztő ur, én még élek és harcolok. Hála a Mindenható gondviselésének, engem még golyó nem ért, pedig tevékeny részt vettem a Kulikov, Jawrow és a Janow melletti harcokban, az első körülzáráskor Przemyslben, a Sziedlicka erődnél, majd a Magiera magaslat bevételénél is ott voltam. És most már, hála Istennek, egy hete pihenünk.

Mindnyájan egészségesek vagyunk. Sokat gondolunk azokra az otthonmaradottakra, akik hozzátartozóikat olyan nehezen várják vissza.

Most pedig arra kérem, kegyeskedjék halálom hirét rektifikálni, mert én még élek és nem akarok igaztalanul a többi elhalt hősök névsorába belekerülni, mivel ahhoz még semmi jogom nincsen. Hazafias üdvözlettel *Klinkhammer Miksa.*

A levél boritékján ez a megjegyzés áll:

Ezen levél repülőgépen indul el. 1914. nov. 14. K. u. K. Fliegerkompagnie.

(*A megerősitett vár.*)

*Leonhardt Adelt, a Berliner Tageblatt*nak a mi főhadiszállásunkra kiküldött tudósitója lent volt Przemyslben, mielőtt a második ostrom megkezdődött volna és a következőket irja:

— Ott, a hol az első ostrom alkalmával a mieink lövészárkai voltak, most sincs semmi változás. De hátrább, a várvonal felé ma már egészen más a kép, mint azelőtt volt. A hol az előörsök megállitanak bennünket, onnan kezdve egy *egész uj eröditmény láncolat húzódik*, amely a legutóbbi napokban keletkezett. Az ellenség felé néző oldala nem mutat mást, mint zöld dombhátat. De belül egy egészen uj világ van, ahonnan ágyucsövek várják a halált osztó parancsot.

— Barlang és sátorváros vonul el hosszan lakásokkal, műhelyekkel, kovácsok, lakatosok, ácsok, pékek, mészárosok, cipészek, szabók dolgoznak szorgalmasan. Ahol erdő és domb elég biztonságot nyujt, ott a föld felett, ahol a föld sik, ott a föld alatt vannak a lakások. Csak a kéményük áll ki a földből.

— Zuravica két lerombolt temploma mögött a faluban minden ház kaszárnya és kórház és a dombok közötti betonfedezékekből kitátják szájukat az ágyuk. Most jöjjetek oroszok! Ha egyszer nem volt elég a halottak tengere, megismételhetjük.

— Lent a völgyben tündöklik Przemysl ezer lámpája, mikor autónkkal beértünk a városba az üzletek, a parancs szerint már zárva voltak és lehuzott redőjük komorrá tették az utcákat. Az utca sarkokon sárga plakátok adták tudtul, hogy a polgári lakosságnak el kell hagynia a várat. Csak iparosok, vendéglősök és kávések maradhattak. A kilakoltakat vonaton Morvaországba szállitották. Biztosok jártak házról-házra és megállapitották, hogy a viszszamaradottaknál van-e három hónapra való élelem. A nagy bérházak kórházakká vannak átalakitva. Csak a moziban volt élet, ahol csataképeket és árulók kivégzését mutatták be.

— A multkori győzelem mámora már elszállott és az uj harc vasökle veri ismét a vár kapuit. A vár élelemmel bőségesen el van látva. Vonatok szakadatlanul hozzák a lisztet, a kétszersültet Chyrow felől. Csak a luxus cikkek ritkák és drága némely élelmicikk is, *egy liter tej egy korona*, egy kiló vaj 7 *korona*, egy kiló szalámi 8 korona, egy liter rum 9 korona, *egy skatulya gyujtó egy korona*, egy csomag csokoládé 9 korona. — A máltai lovagrend kórházvonatával sötét éjszaka hagytam el Przemyslt. Messze távol már dult a csata, az őrtüzek égtek és mi robogtunk a vendégszerető Magyarország felé.

Mit terveztek a szerbek Magyarországgal

— Szerb üzenet a tüzvonalból. —

(*Szerbiából betegen hazatért munkatársunk elbeszélése.*)

Arad, november 26.

Szerbiában való tartózkodásom ideje alatt a Szabács és Ochri közti harc területén nagy feltünést és élénk derültséget keltett az az üzenet, amelyet a harcoló szerbek küldtek a mi egyik csapattestünkhöz. A közönség tudja, hog az osztrák-magyar és szerb tüzvonal hellyelközzel alig száz-százhusz lépésnyi távolságra volt egymástól. A két hosszu lövészárok közt természetesen kisebb-nagyobb fák és cserjék is álltak. Az egyik hajnalon az ... számu népfelkelő ezred egyik legénysége azt vette észre, hogy a két tüzvonal közt *egyik fa törzsén nagy fehér papirlapot fujdogál a novemberi szellő.* Kétségtelennek látszott, hogy a szerbek valami üzenetet akarnak eljuttatni hozzánk.

Filip János, a mindenre vállalkozó mármarosi közlegény hasoncsuszva eljutott a fáig, *letépte a papirlapot* és szélvész sebességével tért vissza a mi sáncárkainkba. A tulnagy óvatosság és gyorsaság feleslegesnek bizonyult, mert a szerbek egyetlen lövést se tettek a magyar katonára. A papirlapot átadták *H.* K. ezredesnek, aki élénk derültség közt olvasta fel. Az üzenetet nagy parasztos betükkel, tintaceruzával irta valószinüleg *valamilyen tőlünk átszökött magyarországi szerb.* A rosszul megfogalmazott, helytelen szavakkal tulzsufolt proklamáció szószerinti szövege a következő:

— Tisztelt háborus kollégáknak!

Az ... számu népfelkelő ezred ... számu százada legénységének! Felbonthatja akárki, olvassátok el mindannyian!

Bajtársak! *Százötvenezer orosz Budapestnél van.* Az osztrák-magyar és német csapatok folyton hátrálnak az orosz haderő elől. A svába nem tud ellenállni a szláv erőnek. A svába megérdemli a pusztulást, mert a magyart folyton kihasználta, most is a szerbek ellen folytonosan magyar katonákat küldenek. Oroszország, Franciaország és Angolország már elhatározták, hogy Magyarország önálló királyság lesz, de Erdélyt és Fiumét nem tarthatja meg. Az önálló magyar királyság legelső miniszterei lesznek Tisza István gróf, Andrássy Gyula gróf és Apponyi Albert gróf. A Kossuth-párttal most folynak tárgyalásaink.

De nemcsak önálló Magyarország lesz, hanem lesz Nagy-Szerbia is!

Bajtársak, gyertek át hozzánk, ne ontsátok azt a drága véretek, mintha a piacon vásároltátok volna. Nálunk jól bánnak a foglyokkal, nem öljük meg őket, ez hazugság.

Ezután ez a sor következett:

— Talpra magyar, „hü" a haza, — majd le volt irva Petőfinek egész verse, amely ezzel a sorral végződött: „Itt az idő most vagy soha!" Végül:

„Magyar vagyok, magyar földön születtem. Hü bajtársatok *Fiáth.*"

A nagyszerb őrületnek ezt a kacagtató dokumentumát az ezredes beszolgáltatta a hadosztályparancsnokságnak. Az üzenetre még azon a napon megadták a választ vitéz katonáink. Az egyik hadnagy egy fővárosi ujságot olvasott, amelyben Szabács elestét részletesen megirták és csapataink gyors előnyomulása is olvasható volt. Nagy Imre, kecskeméti fiu, megkérdezi a hadnagytól:

— Van-e benne valami érdekes, hadnagy ur?

— Van fiam — válaszolja a hadnagy — meg van irva, hogy verjük a szerbeket.

Erre a temperamentumos kecskeméti baka szó nélkül kikapta az ujságot a hadnagy kezéből, egy nagy göröngyre göngyölte, odacsuszott ahhoz a bizonyos fához, ahol hajnalban a proklamáció fityeget és onnan átdobta az ujságot a szerb lövészárkokba, ezzel a kiáltással:

— Nesztek, itt az igazság!

Bolgár Lajos.

Véres harcok Ypern birtokáért.

(A német-támadás csorbitatlan ereje. — A francia kormány Párisban.)

— *Hivatalos távirati tudósitás.* —

Páris—Berlin, november 26.

Ujra offenzivában a németek

Páris. A francia lapok, a melyek hetek óta azt hangoztatták, hogy az Aisne menti csata a franciák győzelmével végződött és a németeknek Észak-Franciaországba való visszavonulása küszöbön áll és hogy a német hadsereg sokkal gyengébb, mintsem hogy ujabb offenzivába léphessen át, kezdik a közvéleményt előkészíteni arra, hogy a német offenziva már talán a legközelebbi napokban ujult erővel lép fel ellenük.

Bommay tábornok a Matinben kijelenti, hogy Joffrenak még néhány heti időt kell engedni. Az 1914. évi uj korosztállyal, az angol erősitő csapatokkal és a pótolt municióval azután véghez vihetjük az előnyomulást, addig azonban meg kell elégednünk azzal, ha állásainkat megtartjuk.

Roussel alezredes a Liberté-ben a következőket irja: A második Aisne-menti csatának, ugy látszik, nincsenek komoly következményei, legfeljebb, ha az ezután következő hirekből nem kell más konzekvenciákat levonni. Ez a csata egyelőre csak azt jelenti, hogy a németek ismét döntő csapást akarnak mérni frontunknak Párishoz legközelebb eső részén.

A *Figaro* irja: Nem igen valószinü, hogy a németek meg fognak elégedni az ágyutüzeléssel. Azt kell hinnünk, hogy ezzel komolyabb és erősebb offenzivát akarnak lepleznl és előkészíteni. Lehetséges azonban az, hogy ez az offenziva az általuk választott helyeken, a melyeket mi nem ismerünk, már meg is kezdődött. (M. T. I.)

Ypern megujult ostroma.

Rotterdam. A Daily Chronicle szerint a németek megtámadták az egyesült angol-francia sereget az egész vonalon Ypernő Labasséeig. Ezzel uj ütközet kezdődött, a mely hasonló az Aisne mentén vivott küzdelmekhez. A németek hatalmas segédcsapatokat kaptak és uj ágyukat hoztak a harctérre. A küzdelem már negyvennyolc órája tart. A legnehezebb német ágyuk 30 kilométer távolságra osztják a halált. A németek célja Ypern, de eddigi támadásaikat visszavertük. A harc uj fejezete kezdődött meg. Várjuk a németek ujabb támadását Calais ellen.

Köln. A holland határról jelenti a Kölnische Zeitung tudósitója: Rotterdami nagykereskedőházak hajói hirül hozták, hogy az angol flotta minden kereskedelmi gőzöst feltartóztat, mert ez idő szerint csapatokat szállitanak Zeebrügge felé küldeni.

München. Rotterdamból táviratozzák a Münchener Neueste Nachrichten-nek: A németek az egész fronton Yperntôl Labasseig támadásra nyomulnak előre. Uj ágyuik vannak, a melyek huszonnégy—harmine kilométerig hordanak és a gyilkos küzdelem már negyvennyolc órája tart.

Téli hadjárat a tengerparton.

Berlin. *Amsterdamból* jelentik: A *Tijd* haditudósitója irja Dünkirchenből: Bár a németek operációit a vizalábocsájtás rendkivül megnehezitette, mégse valószinü, hogy a németek feladják az Yser-vonalat. Ugyanis több pionir-ezred van munkában és ugy látszik,

hogy a németek az elárasztott területet át akarják hidalni. Tetterős fellépésüket azonban nagyon akadályozza a hirtelen beállott téli hideg és fagy. Nedves hó esik szakadatlanul és ez rendkivül megnehezíti a szolgálatot. A puha, agyagos föld, amelyet rendkivül sok patak és vizér szel át, a hadmozdulatokat feltartja és különösen a nehéz ütegek felállitását akadályozza, mert ezeknek kőkemény talajra van szükség. Először esett, most havazik és minden sárrá és péppé változott.

A lövészárkok telve voltak vizzel, de gyorsan kiszáritották őket, ugy, hogy mos már csak a talaj nehézségeivel kell megküzdeni. A szövetségesek megfelelő módon gondoskodtak róla, hogy a legénységet ne kinozza a hideg. De ennek ellenére is mindenki el tudja képzelni, mit jelent az ilyen talajban ponyvasátrak között várakozni. Hosszu éjjelek nagy hideggel, rövid napok nedves, ködös órákkal és közben folytonosan esik a hó, a mely a felderitő utakat kalandos utazássá változtatja, a látszólag kihalt romantikát ujból visszahozza, a váratlant lehetetlenné teszi és a mely a badicselek alkalmazását veszélyezteti. Igy a következő nap mindig olyan, mint egy nagy kérdőjel, senki se tudja, mit fog hozni és ezért a szembenálló ellenfelek mindenütt elővigyázatosak.

Német aviatikusok tevékenysége.

Berlin. A *Lokalanzeigernek* jelentik *Kopenhágából*: Párisi lapjelentések szerint a német aviatikusok az utóbbi napokban élénk tevékenységet fejtenek ki. Észak-Franciaország több városát aviatikusok *bombázták*. *Bailleulban* egy német Taube veszteségeket okozott az angol csapatoknak. Hazebroukban öt bomba csapott le, jelentékeny kárt okozva anyagban és több embert megölt vagy megsebesitett.

Svájc elégtételt követel.

Bécs. A Deutsches Volksblatt egy zürichi távirata szerint ottani lapok azt jelentik, hogy a svájci szövetségi tanács a semlegességnek a francia és angol aviatikusok által történt megsértéseért követelt elégtételen kivül határozott garanciákat is kért a jövőre nézve. Bár a jegyzék nem tüz ki határidőt, mégis kérik, hogy a válasz nyolc napon belül történjék meg.

Párisban a francia kormány.

PARIS. Poincaré köztársasági elnök Viviani miniszterelnökkel ideérkezett. A Temps szerint a jelenlétük csak átmeneti. A kamara ülései után a kormány visszatér Bordeauxba. A kamarában csupán bizalmas kormányközlések várhatók.

Orosz panaszok a szövetségekre.

A Bud. Tud. jelenti Rotterdamból: Eife Hamilton, a Daily Mail pétervári levelezője, aki különben rendkivüli mód rajta van, hogy a Pétervár és London közti jó hangulat megmaradjon, ennek dacára sem hallgathatja el november 10 ről kelt és az angol lap nov. 18 iki számában megjelent tudósitásában, hogy az oroszoknak többféle kifogásolni valójuk van szövetségeseik ellen. Nem értik, hogy a franciák mért nem küldtek több katonát a harctérre. Mindig ugy beszélték, hogy a franciák négy millió katonát állithatnak csatasorba. Eddig azonban csak egy millióval tették ezt. Hol marad a többi? Azután az oroszok azt az angol rendszert sem értik meg, amellyel egy hadsereget önkéntesek révén toboroznak össze és fel nem foghatják, hogy miért nem hozták be Angliába mindjárt az általános védkötelezettséget. Az angoloknak és skótoknak — ugymond Eife — valamikor az volt a hirük, hogy a világ bármely nemzeténél vitézebbek. Hogy van az, hogy Angliának most, három hónap multán még sincs annyi embere, mint amennyire szüksége van?

Anglia körülzárása aknákkal.

Róma. *Londonból* jelentik a *Giornale D'Italia*-nak: A tengernagyi hivatal közli, hogy az aknákkal való védekezés kiterjesztése következtében az angol hajók november 27-től fogva a Humber és Tyne folyókba, továbbá a forthi murray-i és scapai vizekbe csak pilóták által vezettetve járhatnak, mert ezeken a helyeken a közlekedés az aknák miatt a legnagyobb mértékben veszedelmes.

A burok szabadságharca.

Rotterdam. A hollandi lapok hiradása szerint a fokföldi tartományba tilos angolországi hirlapokat bevinni. Magánlevelek szerint, amelyeket hollandi gőzösök hoztak ide, százezer bur áll *Devet* parancsnoksága alatt. Fokvárost és Johannisburgot védelmi müvekkel látták el és nehéz ütegeket állitottak fel a városok védelmére. Oranje államban és a legtöbb nagyobb helységben proklamálták a függetlenséget. Mindenütt bur hatóságok foglalták el a hivatalokat. Pretóriát elhagyták a bur családok.

Vissza a Kárpátokon át Magyarországba.

— Csendes alarm. — Berendezkedés a télre. —

Miután csapataink téli szállásra rendelkeztek be M.-ben, elhatároztam, hogy lapomtól további utasitást kérek s visszatérek e célból Máramarosszigetre. Az elhatározás azonban könnyebb volt, mint annak kivitele. A legközelebbi vasuti állomás tőlem hetvenöt kilométernyire. Indult ugyan falunkból is naponta egy katonai tehervonat, de az *csak Körösmezőig közlekedett* s onnan még mindig harmincöt-negyven kilométer lett volna előttem. Végre huszonegyedikén este D. Pál gépkocsizó hadnagy közölte velem, hogy másnap autón bemegy Szigetre s magával vihet.

A véletlen azonban másképen intézkedett. Reggel fél négy órakor dörömbölnek ajtónkon:

— Hadnagy ur, hadnagy ur, keljen fel. Alarm!

Alarm éjszaka! Ez volt az, amelytől eleinte annyira tartottam. Képzeletemben esténkint fekvőhelyemben számtalanszor lejátszódott az egész jelenet: az éles trombitaszó, amely felriaszt, aztán félálmosan gyors kapkodás, feszült és izgatott percek, aztán ki az éjszakába, a korom sötétbe, ahol már emberek szaladnak ide s oda, zavar és kiáltozás, melyben minden akadály az ember lába elé botlik.

De azután, már az első alkalom is megmutatta, hogy az éjszakai riasztó sem rejti magában azt, ami hadseregnél, nagy tömegnél a legrettenetesebb: a zavart, pánikot. Mindenekelőtt a táborban — habár szillusztrált lapok rajzolói ezt oly szépen szokták ábrázolni *nem fujják a riasztót, nem trombitálnak.* (Egyáltalán az egész idő alatt, amelyet a seregnél töltöttem, egyetlenegyszer sem hallottam sem trombita, sem dobszót.) Az ébresztés egyszerűen megy: a vezénylő tábornok lakásánál éjjel-nappal ott tartózkodik minden csapattest legmagasabb rangu tisztjének egy-egy ordonánca, aki a parancsot közli vele, ugyancsak ordonáncok viszik tovább a hirt a többi tisztekhez s a végén a legénység táborában is elkiáltja magát az egyik:

— *Fiuk, felkelni! Alarm!*

Félálomban hallom már a szót s mint a többiek, nyugodtan felöltözöm, összeszedem cók-mókomat s tiz perc mulva én is, mint mindenki, „marschbreit" vagyok. Ekkorára már jön a parancs, a trén négy órakor abmarsol. S már tudjuk is miért: a csapatot a harcvonal egy más pontjára rendelték.

Egyik trénszekérre felkapok én is s nekivágunk a hosszu utnak. Előttünk végtelen sorban szekerek, utánunk szekerek végtelen sora, folyam, amely csendesen, nyugodtan halad, folyik, ömlik előre.

A hó a hegyek között félméternyi, az uton sikosra tapodták már emberek, lovak. Nehezen halad a szekér sor, csusznak, csetlenek, botlanak a lovak s ha közbül az egyik megáll, megakad, vesztegel, áll utána sorban valamennyi, mert egyik szekérnek nem szabad a másikat megelőznie.

A hideg szinte türhetetlen, leszállok a kocsiról, mellette gyalogolok, hogy felmelegedjem. Folyton-folyton ömlik, gurul elő a sok szekér, rajta baka, honvéd, huszár, tüzér, ulánus, dragonyos. S szünet nélküli a kiabálás, „gyü-hó, gyü-hó", „hista-hista." Aztán szájról-szájra megy elölről-hátra a kilométerekre menő szekérvonalon a legkülönbözőbb nyelven a figyelmeztetés:

— Na levo!

— Links halten!

— La stinga!

— Balra hajts!

Egy autó robog el mellettünk, az országut szabadon hagyott felén. A trénkommandáns főhadnagy jön most trabban s nógatja-noszogatja a kocsikat.

— Anschliessen, anschliessen!

„Gyü-hó, gyü-hó Hista-hista" "Links halten — rechts halten". „Na levo — na pravo" és főleg „anschliessen, anschliessen" ezt hallja az ember egész nap, felváltva, de folytonosan, minden perben valami kiáltás, jelzés.

S közben birkózunk, küzdünk a hideggel, amely fehér dér-mázzal vonja be a lovak szőrét, emberek szakállát, bajuszát. Hegynek fel haladunk csiga lassusággal. Nem birnak inditani, huzni a lovak a sikos uton, tiz-tizenöt ember áll neki egy-egy szekérnek s kiáltozva, biztatva a lovat s saját magukat, tolják a szekeret felfelé, amig svungot kap.

Ömlik, hullámzik csendesen a trénfolyó, amely szinte kiapadhatatlannak látszik, nincs eleje és nincs vége. Csendőrök haladnak el mellettem, két egymáshoz vasalt katonát kisérnek. Megtudom: mélyen a kulacs fenekére néztek s most viszik őket a „Gericht" elé. Hja, a *táborban szigoruan büntetnek mindent* s a bünös jól jár, ha csak két óra kikötést kap.

Lassan haladunk, dideregve, meg-megcsuszva, el-elvágódva lépegetek a meredek, csuszós uton, de — minden lépés közelebb hoz a városhoz, a városhoz, ahol fehér ágy, fürdő és forró tea vár reám.

Végre felérünk a nyeregre, a hegylánc legmagasabb frontjára, de most következik a legnehezebb rész, a leereszkedés. Meredek szerpentin ut következik, megláncolják a kerekeket, két ember tartja elől a lovakat, de mégis minden harmadik-negyedik szekér lecsuszik, lefarol, rud törik, hám szakad, káromkodások szállnak az égnek. Itt most egy üteget áthozni határos a lehetetlenséggel.

Sötét este. Tizenhét óra! gyalogolás után Kőrösmezőn. Az utcán szorosan a tüz mellett, már szinte a tüzön leheveredünk s félálomban halljuk még messziről az elfojtott kiáltást:

— Balra-a-a! Na levó-ó-ó!

Zádor Jenő.

Juliustól novemberig a bombázott Belgrádban.

(Aradi asszony hazatérése Szerbiából. — Az elkapatott szerbek.)

Az Aradi Közlöny tudósitójától.

Arad, november 26.

Kigyósi Márton aradi Máv. hivatalnok felesége, aki tizenkét nappal ezelőtt utazott el Belgrádból, ahol a háboru kitörése óta tartózkodott és most megérkezett Aradra, az *Aradi Közlöny* munkatársának a következő rendkivül érdekes dolgokat mondotta el belgrádi tartózkodása idejéről:

— Julius hónap elején utaztam Belgrádba, ahol több, mint husz éve lakik egy sógorom, ottani ecetgyáros. Ennek a kis leánya nálam volt Aradon és őt kisértem vissza szüleihez, persze nem számitva arra, hogy belgrádi tartózkodásom olyan hosszu lesz. Néhány napot Belgrádba töltve, szerettem volna már hazautazni, de a sógorom mindig marasztalt, mig végre kihirdették Belgrádban az általános mozgósitást és én már nem utazhattam. Másnap ugyan közlekedett még egy román hajó, de engem azzal biztattak, néhány nap mulva megint minden csendes lesz, maradjak csak egész nyugodtan. Igy igyekezett megnyugtatni a német konzul is, aki az osztrák-magyar konzul távozása után átvette a monarchia alattvalóinak védelmét. Nem nagyon nyugodtam meg és még másnap is ott ácsorogtam egész nap a hajóállomáson, várva, hátha mégis közlekedik egy hajó. De hajó nem indult és én este holtfáradtan tértem haza pihenőre. Éjszakai nyugalmam nem volt csendes. A nagy kimerültségtől alig aludtam el, irtózatos zajra riadtam fel. *Monitorjaink bombázták Belgrádot.* Mikor először hallottam ezt a dörrenést, borzalmas hatással volt rám és a többiekre is. *Az első napokban a pincében aludtunk,* ott nagyobb biztonságban éreztük magunkat, később azután többé-kevésbé megszoktuk már, hogy éjszakai alvásunkat ágyudörgés zavarja meg. Gyakran azonban olyan iszonyatos erősen hangzottak a lövések, hogy felkeltünk mindnyájan és összeült az egész ház, egyik ember nyugtatni igyekezve a másikat. Az éjszakai bombázáshoz hasonlóan kellemetlen volt az, amikor reflektorok világitottak. A szobám közel volt a Dunához és gyakran megtörtént, hogy hirtelen arra ébredtem fel, hogy *nappali világosság van a szobámban.* Akkor tudtam már, hogy ezt csakhamar követni fogja az ágyuzás. Az ágyulövések igen sok kárt okoztak Belgrádban. *Nagyon sok olyan épület van, amely teljesen rombadőlt, a Száva és Duna partján ugyszólván egyetlen ép ház sincs* és olyan sincs, amelynek legalább az ablakai nem törtek volna be. A lecsapó gránátok nyomában gyakran keletkezett tüzvész is, igen sok ház, köztük gyárak is, kigyulladtak, Belgrádon nagyon meglátszik a pusztulás. Azt beszélik, *néhány héttel ezelőtt Belgrádban járt Péter király és sirva fakadt, látva a szörnyü pusztulás képét.*

A város különben meglehetősen kihalt. A százezer lakosból talán csak tizenöt huszezer maradt ott, az üzletek legtöbbje be van zárva, az utcákon nincs nagy forgalom. *Csak olyankor látható kis élénkség, amikor szerb győzelmi hirek érkeznek.* Ilyenkor még korzózni is van kedvük az embereknek. Igy volt ez a szerbek zimonyi pünkösdi királyságuk alatt. Az egész várost fellobogózták ekkor, örömmámorban uszott a belgrádi nép és dicsekedve hangoztatták, hogy *felosztják egész Magyarországot.*

— Az oroszok már ugyis közel vannak Budapesthez — mondották. Itt találkoznak majd a szerb csapatokkal és akkor megüljük a győzelmi bankettet. Magyarországból nem hagyunk meg semmit.

Rengeteg sok lopott holmit hoztak át akkor Zimonyból Belgrádba, gabonát, lovakat, ruhanemüeket, élelmiszereket, mindenfélét. A piacon árulgatták a lopott jószágokat. Annyi volt belőlük, hogy olcsón elkótyavetyélték. Például üvegszámra árulták a konyakot ekkor a belgrádi piacon.

A Belgrádban maradt emberek is sokszor elmenekültek onnan. Előfordult, hogy egy-egy heves ágyuzásnál a közeli helységekbe vonultak és csak néhány nap mulva tértek vissza a városba. Néhány héttel ezelőtt mi is elmenekültünk egy közeli faluba és mikor visszatértünk, Belgrád utcáin lélekszakadva sáros, piszkos katonákat láttam szaladni, a városban nagy felfordulás volt. Megkérdeztem ennek az okát.

— Ezek a katonák Magyarországból jöttek, visszahivták őket, mert *Krupanjnál szükség van rájuk, hogy feltartóztassák a tulerőt.*

— Ez akkor volt, amikor — mint utóbb megtudtam — a Magyarországba betört szerbeket véresen visszaverték és legnagyobb részüket megsemmisitették. De előttem ugy magyarázták a dolgot, hogy a *szerbek önként jöttek vissza.* Általában észrevettem, hogy velem szemben meglehetősen tartózkodóan viselkedtek, még legközelebbi ismerőseim is, különösen azt *titkolták, ha vereség érte a szerbeket.* Gyakran bosszantottak olyan kijelentésekkel, hogy *Arad már Szerbiához tartozik és ugy vettem észre, ők maguk is elhiszik ezt.*

— A szerbek végtelenül lelkesedtek ügyükért és különösen olyankor, mikor valamilyen győzelmükről jött hir, nem lehetett birni velük, olyan önteltek és büszkék voltak. Az orosz segitségtől sokat várnak, egyik legfőbb reménységük ez. Az utóbbi időben azonban gyakran észleltem, hogy lehangoltak, bár előttem igyekeztek ezt nem mutatni. De mégsem tudták eltitkolni szomoruságukat, annyira szivükön viselték hazájuk sorsát. Egy alkalommal azt beszélték, hogy a szerb hadsereg tizezer albánt fogadott fel, akiknek száz frank zsoldot fizet és *szabad lopást engedélyez.* Ez a hir is örömmel töltötte el a belgrádiakat, erősen biztak, hogy az albánok majd megvernek minket. Belgrádban egyébként *francia tüzéreket* is láttam, *orosz katonák* is tartózkodtak a városban, sőt némelyek szerint *angolok is voltak, akik a Dunát és a Szávát aknákkal rakták tele.*

— Csak az utolsó napokban tapasztalt lehangoltságából a szerbeknek sejthettem, hogy csapataink győzelmesen haladnak előre Szerbiában, másként nem tudtam volna meg, mert idegen ujság nem jutott a kezembe, a szerb ujságok pedig elhallgatják a veszteségeket és állandóan az ő valamint az oroszok fényes győzelmeiről irnak. Két héttel ezelőtt *Mladenovácról* jött haza a sógorom és ő mondta azután, hogy *a város tele van valjevói menekülőkkel,* ebből tudtuk meg, hogy Valjevó elesett.

— Október vége felé kiutasitották Szerbiából az idegeneket, én is csak ugy maradhattam ott, hogy a sógorom ismerősei közül több vagyonos belgrádi polgár jótállott értem. Az idegenek elleni intézkedésre az adott okot, hogy a szerbek nagyon féltek akkoriban a kémektől. Folyton panaszkodtak, hogy azért nem tudnak nagy győzelmet aratni, mert el vannak árasztva kémekkel, akik minden lépésükről tájékoztatják az ellenséget. Ha valaki a Dunaparton véletlenül zsebkendőt vett elő, azt biztosan letartóztatták, mint kémet.

— Az utolsó napokban hallottam már olyan hangot is, hogy sokan vannak az osztrákok és *nagyon fogynak a szerbek.* Nem volt türelmem már tovább Belgrádban maradni és sikerült is a belgrádi rendőrségtől engedélyt kapnom, hogy elhagyhassam az országot. Egy tizenhárom éves Szegedről való kis leánnyal, a ki a háboru kitörésekor Belgrádban rekedt, feltettem meg a hazavezető utat.

November 15-én délután kocsira ültünk és Rakovicára utaztunk, mert a vonat csak innen indult, Belgrádból már nem. Itt vonatra ültünk és másnap délután három órakor megérkeztünk Nisbe. Az éjszakát Nisben töltöttük egy ottani családnál, amelynek egyik tagja arra kérte meg a velem lévő kis lányt, hogy őt Németországba szóló levelet vigyen magával és majd juttassa el rendeltetési helyére. A kis leány elfogadta a leveleket és ebből még kellemetlenségünk támadt, mert cenzurázatlan leveleket szigoruan tiltva volt továbbitani. Reggel tovább utaztunk és Pirót előtt egy csendőr és egy rendőr szállott fel a vonatunkra, akik mindenkit megkérdeztek, nincs-e valami levél náluk. A kis leány szepegve előadta a leveleket és mindakettőnket leszállitottak a vonatról. Én is nagyon megijedtem, mert a cipőmben egy *kis noteszkönyvet rejtegettem, amelyben belgrádi tartózkodásom eseményei voltak feljegyezve, persze szépitgetés nélkül szidtam a feljegyzésekben a szerbeket és imádkoztam a monarchia katonáinak győzelméért.* Megrémültem, mi lesz velem, ha ezt a noteszt megtalálják. A piróti városházára vittek. Itt egy teremben leültettek és várakoznunk kellett, rendőrök vigyáztak ránk. Én a kályha mellett ültem és folyton azon töprengtem, hogyan szabadulhatnék meg a noteszemtől. Mikor láttam, hogy az őrök nem néznek felém, hirtelen lehajoltam a cipőmhöz, mintha a gombjait igazitanám, észrevétlenül sikerült kivennem a noteszt, aztán villámgyorsan beledobtam a mellettem lévő kályhába. Megkönnyebbültem, az őrök nem vettek észre semmit. Pedig nem is volt okom a félelemre, mert semmi egyéb nem történt velünk, minthogy egy rendőrtisztviselő alaposan megdorgált a levelekért, de azután tovább engedett. Boldogan szálltunk fel a vonatra és mikor Caribródnál elhagytuk a szerb területet, kimondhatatlanul megelégedettek voltunk. Akaratlanul is, szivből megátkoztuk Szerbiát és örömittasan éreztük, hogy nem vagyunk többé az ellenség földjén. Este Szófiába érkeztünk meg, ahol jólesett tapasztalni, hogy a *monarchia ellen nem ellenséges a hangulat.* Szófiából Bukarestbe utaztunk, innen pedig Predeálon, Brassón át öt hónapi távollét után végre megérkeztem Aradra.

Naptárhirdetőink szives figyelmébe.

Az Aradi Közlöny kiadóhivatala az előbbi évekhez hasonlóan az idén is diszesen illusztrált naptárt ad ki. Arra kérjük t. hirdetőinket, hogy feladni szándékolt hirdetésüket — annak megfelelő helyen való elhelyezése érdekében — ideje korán hozzánk juttatni sziveskedjenek.

Magyarok készitik Amerikában az entente hadiszereit.

(Az amerikai „semlegesség.“ — Aradiak levelei a szabadság hazájából.)

Az Aradi Közlöny tudósitójától.

Arad, november 26.

Hogy az amerikai lapokhoz milyen hazugságokat és meséket juttatnak el az entente hatalmak távirati ügynökségei, arról jellemzően beszél egy St. Louisban élő magyar ember levele, amelyet *Mihályi* László máriaradnai kertész kapott; a levél cimzése szerint via European Turkey (európai Törökország.)

— Abban a hitben irok — mondja a st. louisi magyar — hogy ti nálatok nem közvetitenek leveleket és hogy mindenféle közlekedési eszközt kizárólag katonai célokra használhattok. Legalább is igy irják az amerikai lapok. Továbbá azt is irják, hogy minden fegyverviselésre képes embert behivtak katonának, még az asszonyokat is! Ha mégis megkapjátok a levelet, irjad, hogy mennyire vagytok a megélhetéssel. Habár állitólag az itteni posta nem fogad el semmiféle küldeményt Magyarországnak és Németországnak, de talán később. *Tudniillik a kormány részrehajló a hármasszövetség ellen* és az ittani tartalékosokat nem engedi hazamenni. A háboruról is *csak egyoldalu hireket kapunk az angoloktól és franciáktól*, ami az inyükre van. A hirek ugy hangzanak a hármasszövetségről, hogy amilyen gyorsan jönnek, az ellenfelei ép olyan gyorsan lekaszálják mindenhol őket. *Ez már hazugságnak és mesének is sok*, hogy el lehessen hinni. Általában se magyar, se német nem ad ezekre a hirekre semmi hitelt. Itt sok százezer ember van, aki hazamenne harcolni, ha lehetne. De még a hajóknak sem szabad őket fölvenni, sőt szigoruan el van tiltva, hogy valamilyen módon részrehajlóknak mutatkozzanak a hármasszövetség javára, ami miatt elég tiltakozás is hangzik el. Minket minden valóságtól általános sötétségben tartanak.

Ugyanosak érdekes és részletes képét adja az Amerikában történő eseményeknek és hangulatcsinálásnak az a levél, amelyet *Gehl* Károly aradi vaggongyári müvezetőnek irt Clevelandban nyolc év óta elő barátja. A levél október 11-től a mai napig volt uton, tehát negyvennégy napig tartott, amig Olaszországon keresztül Aradra jutott.

— Még soha nem vártunk levelet olyan türelmetlenül, mint most, mert semmiféle autentikus hirt nem kaptunk eddigelé otthonról. Az ujságirók is csak Londonon keresztül kapták hireiket és *ezek mind tele voltak hazugságokkal*. Ma már kaptunk autentikus hireket, az igaz, hogy igen rövideket, mert szikratáviró utján jöttek és a héten már magyar lapok is érkeztek. Leveledet, amely érdekes tartalmu volt, eljuttattam a clevelandi Szabadsághoz, amely szombati számában közölte is.

Engem még soha ugy el nem fogott a honvágy, mint most. Sokan kinevetnek és azt mondják, hogy örüljek, hogy most itt vagyok, de bizony én nem nagyon örülök neki, mert *inkább szeretnék — habár a legnagyobb szenvedések között is — szülőhazámban saját fajommal szenvedni, mint azt a sok nyomorult csufságot végignézni, amit az amerikaiak véghezvisznek.* És ami a legfájdalmasabb: **nekem és velem együtt ezer, meg ezer magyarnak kell a leggyülöltebb ellenségünk részére hadieszközöket készitení, hogy könnyebben pusztithassák testvéreinket** Hát nem borzasztó nyomoruság ez? Ez az amerikai semlegesség! Hajószámra viszik az élelmi cikkeket Francia- és Angolországba. Itt minden rém drága, mert mindent átvisznek. De ez még mind semmi. A mi gyárunk éjjel-nappal dolgozik. Először csináltunk száz *teherautomobilt ágyuszállitásra az angoloknak, most csinálunk hatszázat a muszkáknak.* Mindennap huszonötöt kell szállitani Newyorkba, ahonnan az angol hajók viszik át. A detviti összes automobil gyárak csak az angoloknak és a franciáknak dolgoznak. Egy motorbicikli gyár háromezer darab gyors szállitására kapott megbizást. Egy pittsburghi acélgyár huszonötezer mértföld hosszuságu szegezett acélsodrony szövetre kapott megrendelést. Ez várak védelmére használják fel. Ez az amerikai semlegesség!

Az Egyesült Államoknak nincs kereskedelmi flottája. Most, hogy a háboru kitört, nagyon sok német hajó itt rekedt az itteni kikötőkben. Az amerikai kormánynak nagyszerü alkalma nyilt, hogy nagy kereskedelmi flottát szervezzen és *alkudozásba kezdett a német kormánnyal. Meg is alkudtak a hajókra*, a vételár összege a háboru után lenne fizetendő — tekintet nélkül a semlegességre. Be is nyujtották az erre vonatkozó törvényjavaslatot, *de az angol, francia és orosz nagykövetek tiltakoztak ellene, mert attól féltek, hogy igy amerikai zászló alatt Németországba is megindulhat a szállitás Amerikából.* Igy aztán szépen lefujták az egészet. Ez az amerikai semlegesség! Még sok ilyesmit irhatnék, de az embert elönti az epe, ha csak rá is gondol!

Itt a magyarok közt és a németek közt is *megindult a gyüjtés a háboruban ellesettek árvái és özvegyei részére.* A mozgalom óriási arányu. Az országban mindenütt, ahol csak magyarok és németek vannak, nagy ünnepélyeket, bazárokat rendeznek a mozgalom javára és minden alkalmat felhasználnak a gyüjtésre. Egyedül Clevelandban két hét alatt több mint 5000 dollárt gyüjtöttek iveken; az ünnepélyek csak ezután jönnek.

Kitüntetett tisztek. A király az Aradon is hetekig tartóskodott népfölkelők egyik hős tisztjének az ellenség előtt elesett *Szivy* Sándor 7. népfölkelő gyalogezredbeli alezredesnek a vaskorona 3. osztályát a hadiékitménnyel adományozta az ellenséggel szemben vitéz magatartása elismeréséül. Szivy alezredes — mint ismeretes — az oroszoknak Uzsoknál történt első kiverésekor esett el. Kitüntette a legfőbb hadur az ellenséggel szemben vitéz magatartása elismeréséül *Candrea* Sándor 76. gyalogezredbeli századost, aki hosszabb ideig az aradi 83. gyalogezred ezredsegédtisztje volt, és *Zakariás* Aladár 5. népfölkelő gyalogezredbeli őrnagyot, akik a katonai érdemkereszt 3. osztályát a hadiékitménnyel kapták.

—

A képviselőház bizottságainak ülése. A Bud. Tud. jelenti: A képviselőház igazságügyi és pénzügyi bizottsága ma délután öt órakor Láng Lajos báró elnökletével együttes ülésen elfogadták az összes hozzájuk utalt javaslatokat. Az ülésen jelen voltak: Tisza, Balogh, Teleszky miniszterek is. A pénzügyminiszter közölte, hogy a hadikölcsön jegyzésének végösszege még pontosan megállapitva nincs, *azonban 800 milliót meghaladja.* A véderő-bizottság Tallián báró elnöklete alatt Hazai Samu báró honvédelmi miniszter jelenlétében letárgyalta a honvédség és népfelkelés határontuli alkalmazására, valamint a kivételes hatalom igénybevételére vonatkozó jelentéseket.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Szinházi müsor:

Péntek: Nagy hangverseny és Nincs vesztve Lengyelország, Hazáért királyért, Elszállásolás, daljáték. — B.

Szombat: Ugyanez. — C.

Vasárnap: Limonádé ezredes.

* **Sándor Erzsi — Berger Károly.** Két müvészi név. Mindegyik külön-külön esménye a Vörös Kereszt december 8-án tartandó hangversenyének. Az egyik az ország ünnepelt, legkiválóbb énekesnője, aki a magyar énekmüvészetnek az ország határain tul is becsülést szerzett, a másik egy nagy lendülettel induló pályája elején a hegedüjáték müvészetének már eddig is számos sikert aratott tehetsége. Sándor Erzsi és Berger Károly müvészi neve már magában véve sikert jelent. Jegyek Scherhag H. és Fia cégnél 4—1 korona árban válthatók. Felülfizetéseket köszönettel vesz és hirlapokban nyugtáz a Vörös Kereszt.

* **A szinház hirei.** *Cigányprimás* és *Limonádé ezredes.* Vasárnap az elmult idény két közkedvelt darabja kerül szinre, délután, *A Cigányprimás.* A főbb szerepekben Diössy, Pataky, Polgár, Győző, Várnay, Kiss Miklós. — Este a rég nem adott *Limonádé ezredes.* A főbb szerepekben Diössy, Rontay, Kiss Marcsa, Fülöp Irma, Hampel, Győző, Járay, Kiss Miklós, Várnay, Delly stb. — A legközelebbi ujdonság *Gépirókisasszony.*

* **A metressz — az Apolló müsorán.** (Szenzációs mozidráma a Cailleaux-pör nyomán.) Annak idején nemcsak a francia közvéleményt, hanem a külföld ujságolvasó közönségét is élénken foglalkoztatta Cailleauxné megrázó drámája. Az izgalmas tragédia véres emlékei ébrednek fel abban a nagykoncepciju, stilusos mozidrámában (A metressz), amelyet ma mutatott be az Apolló-szinház régen tapasztalt nagy sikerrel. Vad emberi érzések szövik át az izgalmas cselekményt s a francia pénzügyminiszter nagy tragédiáját látjuk magunk előtt némi stilizálással. Cailleauxné megölte a Figaro szerkesztőjét, hogy férjét megmentse, ebben a mozidrámában pedig — s itt van az eltérés — a bajba jutott politikus felesége önmagával is végez, hogy férjét, kit imádásig szeret, megmentse. Megrázó ennek a drámának minden mozzanata s a hamisitatlan élet hullámzik benne végig s ezeknek a mély emberi érzéseknek kiváló interpretálói akadtak a Pasquali-filmgyár kitünő társulatában. Pénteken kerül utoljára vetitésre „A metressz“ rendkivül érdekes harctéti felvételekkel együtt.

* **„Miként a sas...“** (Izgalmas aviatikus dráma az Urániában.) A szinház mai slágere egy csodás vakmerőséggel megalkotott, bravuros aviatikai küzdelmekkel, vakmerő légi utakkal telt és minden tekintetben gyönyörü társadalmi dráma. Az azurkék magasságban repül az aviatikus gépe és odalent szerelmesen várja őt a szép Bice kontesz. Az első szerelem hevével szereti az elegáns férfit, ki azonban közönséges kalandor. Csakhamar lehull róla az álarc és csufosan kell elhagynia a házat, ahol nagy urat és két nő kedvesét akarta játszani. — *Osztende ostroma és bevétele az Urániában.* A szinház ma a legcsodálatosabb aktuálitással lép a közönség elé. A nagy világháboru egyik legdicsőbb és legfrissebb eseményét vette fel a kattogó mozigép és a szinház sietett, hogy közönsége minél előbb csodálhassa ezt a mesteri felvételt. A kép bemutatja a német hadsereg és a haditengerészet készülődését Osztende ostromára. 5

* **Felhivjuk a közönség figyelmét** *Korpel* Issó 100.000 kötetes kölcsönkönyvtárára.

Kivonulnak az oroszok a Kárpátokból.

(A lengyelországi harcok. — Orosz belsmerés a szövetségesek fölényéről.)
— *Hivatalos távirati tudósítás.*

Budapest—Berlin, november 26.

Kivonulóban az orosz sereg az országból.

Budapest: A Magyar Távirati Irodának jelentik Nyiregyházáról:

Az ungvári főispántól kapott értesítés szerint csapataink az uzsoki szorosban betört ellenséget megverték és kiszorították az ország területéről.

A zempléni főispán ugyanosak győzelemről ad hirt. A Zemplénbe beengedett ellenséget csapataink bekerítették és megverték. Az oroszok vesztesége e helyen igen nagy. Az ellenség az ország területéről minden helyen megkezdte visszavonulását. (Miniszterelnöki sajtóosztály.)

Csapataink erélyesen folytatják a visszavonuló orosz csapatok üldözését. Az uzsoki szorosban már csak a menekülő oroszok hátvédjeivel állunk haroban, Zemplénben pedig tüzérségünk keresztüzbe fogta és *véres veszteséggel Homonnától huszonöt kilométernyire visszaverte az oroszokat.*

Csapataink eddig Zemplénben és Ungban sok orosz foglyot ejtettek és a foglyok száma még egyre szaporodik. Az orosz katonák, miután trén nélkül jöttek be, elvannak csigázva és tömegesen adják meg magukat. A foglyokat már elindították az ország belseje felé, de a felvidéki városokba egyre ujabb szállitmányok érkeznek. Az egész felvidéken nagyon bizakodó a hangulat, a lakosság meg van győződve arról, hogy Zemplénmegye határszéléről is a legrövidebb idő alatt visszanyomják a hátráló orosz csapatokat.

A vasuti személyzetet mindenhová visszarendelték, a hatóságok pedig el sem hagyták helyüket.

Kárpáti győzelmünk teljes.

Kassáról jelentik: Kárpáti győzelmünk sokkal nagyobb, semmint a legvérmesebb bizakodók hihették.

Kitünően védettek határaink.

Igló, november 26. Szepesmegye főispánja, Metzner Gyula beutazta a határokat, melyek szerinte kitünően meg vannak védve. Vitéz katonáink mindenütt helyükön vannak. Aggodalomra semmi ok nincs.

Megfagyott oroszok a hegyekben.

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik: Zemplénmegyében döntő csapást mértünk a bemerészkedett oroszokra. A Kárpátokban megfagyott muszkákat találtak.

Illetékesek nyilatkozatai.

Budapest. A főhadiszálláson rendkivül nagy a bizalom fegyvereink győzelmében. *Boroevics* hadtestparancsnok a következő kijelentést tette:

— *A háboru után a kassai dómban Rákóczi sirjánál fogjuk a hálaadó istentiszteletet megtartani a Kárpátokon betört oroszokon aratott győzelmekért.*

Molnár Viktor dr. kormánybiztos azt a nyilatkozatot tette, hogy a kárpáti vonalon történt orosz betörés csak *pillanatnyi epizódja a háborunak, jelentősége nincs.* Homonnáról már tegnap visszaszoritottuk az ellenseget, a többi orosz csapatot is meg fogjuk verni. A betörés után is csak az mondható: aggodalomra nincsen ok. Helyzetünk nem szorul szépitgetésre.

Orosz foglyok ezrei Krakóban.

Krakó. A krakói csatáról jelenti a „Nova Reforma":

Vasárnap estétől hétfő reggelig ismét néhány ezer foglyot hoztak Krakóba. Többnyire gyalogosok ezek, a legkülönfélébb, Oroszország valamennyi nemzetiségéből és kormányzóságából összerótt ezredek emberei. Voltak köztük Szibériából való katonák és látni lehetett pompás orosz gárdabeli egyenruhát is. Lengyelek is akadtak a foglyok minden csoportjában. A foglyoknak egy ilyen csoportja, amelyben meglehetős sok volt a lengyel, hétfőn reggel a Lubic-uton vonult végig. A foglyok sapkáikat lóbálva, ezt kiáltották: „Éljen Krakó!" A foglyokat pár napi itt időzés után az ország belsejébe szállitották tovább. Ha meggondoljuk, hogy a városon naponta néhány ezer fogoly vonul át, ugy összességükben számukkal imponálniok kell. *A krakói csata nyilván óriási arányokat öltött és csapatainkra kedvező lefolyást vesz.* A foglyoknál még elevenebb bizonyitéka ennek az oroszoktól zsákmányolt fogatos husz löveg. A Krakóba szállitott sebesült oroszok közt van állitólag a pétervári hadiiskolának egy *Szuvorov* nevü kadettje, a hires Szuvorov egy leszármazottja és *Rennenkamp tábornok feleségének unokaöccse.* (Bud. Tud.)

Belsmerik az oroszok hátrányos helyzetüket.

Az oroszországi háborunak talán egyetlen fejezetét sem kisérte még olyan lázas érdeklődés, mint azt, amely most már több mint egy hete tart Orosz-Lengyelországban. Az entente sajtója is tudja és hangsulyozza, hogy *milyen óriási jelentőségü lehet ennek a harcnak az eredménye.* Az orosz lapokon kivül különösen az angol ujságok foglalkoznak erősen az orosz-lengyelországi helyzettel, kutatják, mi okozhatta a német és az osztrák-magyar csapatok gyors és erőteljes offenziváját és mi lehet ennek az offenzivának a célja.

A Times egyik minapi száma pétervári tudósitójának jelentése alapján arra az eredményre jut, hogy a *szövetségesek azért kezdték ezt az erőteljes támadást, hogy megakadályozzák a nagy orosz erőknek Szilóziába való betörését.* Ennek a gazdag német tartománynak a védelme tette szükségessé az offenzivát a Wartha és a Visztula között. *Elismeri az angol lap a német és az osztrák-magyar seregek kitünően kieszelt együttműködését,* felpanaszolja az orosz-lengyelországi vasutak és utak elpusztitását és azt, hogy mily gyorsan tudják csapataikat szállitani a kellő helyre a szövetségesek.

Berlin. *Königsbergi* lapoknak táviratozzák Krisztiniából: A Times pétervári levelezője a következőket táviratozza:

A németek stratégiai vasutaikkal oly nagymennyiségü csapatokat vetettek a határra, hogy Hindenburg tábornok jelenleg számbeli fölénynyel rendelkezik. Az oroszok elővédje kénytelen volt visszavonulni. Az oroszok előrenyomuló mozdulatokat nagyobb segélycsapatokkal szándékoznak támogatni.

London, november 26. A Daily Telepraph szentpétervári tudósitója a következő távirati jelentést küldte lapjának:

Az orosz vezérkar hivatalosan jelenti, hogy az orosz-lengyelországi csatározások véres és döntő küzdelemmé fejlődtek. A németek emberfeletti erőfeszitéseket tesznek, hogy a döntést kierőszakolják. Tagadhatatlan, hogy a németek rendkivüli ügyességgel operálnak és támadásuk kitartó.

Berlin, november 26. *Kopenhágából* jelentik: Mennél kedvezőtlenebb lesz a nyugati harctéren a szövetségesek helyzete, annál nagyobb feszültséggel várják Angliában a cári birodalomból érkező híreket, amelyek a lengyelországi küzdelemről szólnak.

A *Times* katonai munkatársa igy ir:

„Nem szabad a nehézségeket, amelyekkel Nikolajevits nagyhercegnek meg kell küzdenie, szem elől tévesztenünk. A háta mögött rossz vasuti rendszer hátráltatja és még azt a kevés vasutat is, amely Lengyelországban található, a visszavonuló németeknek sikerült alaposan megrongálniok. Az országban ezenkivül minden élelmiszerkészlet hiányzik, a hidak tönkrementek és az országutakat járhatatlanná tették. Fel kell persze tételezni, hogy az orosz hadvezetőség számolt ezekkel a nehézségekkel."

Krakó. A Nova Reforma fogoly orosz tisztek elbeszéléseit közli, amelyekből kiderül, hogy a Jaolmia körül vivott csaták után az oroszok egészen Prosovicáig és Nowbrzeskóig hátráltak, ahol azelőtt az orosz hadsereg zöme összpontositva volt. Az osztrák magyar sereg gyalogsága szuronyrohamokkal verte ki az oroszokat lövészárkaikból és sáncvonalukból. Az orosz seregek Lengyelországban sokat szenvednek a kegyetlen hidegtől s ehhez járul, hogy élelmezésük hitvány, mert köröskörül a helységekből elvándorolt a nép. A nagy hideg miatt az oroszok nem tudnak futó- és lövészárkokat ásni.

A trónörökös kitüntetése. A király, mint a hivatalos lap közli, *Károly Ferenc József* főhercegnek, ezredesnek, a háboruban a hadseregnél kiválóan tevékeny szolgálatkészsége elismeréseül, a 3. oszt. katonai érdemkeresztet a hadiékitménnyel ajándékozta.

—

A képviselőház táviratai. A Bud. Tud. jelenti: A képviselőház nevében *Szász* Károly alelnök a tegnapi határozat szerint táviratozott a *királynak* a miniszterelnök utján, közvetlenül *Frigyes* főhercegnek és a német birodalmi gyülés elnökségének és a török képviselőház elnökségének.

—

Elesett és hadifogságba került tisztek: A 68 ik veszteségi-lista szerint a következő tisztek haltak hősi halált: Biró Géza főhadnagy, 30. honv. gye. Borbély Elemér tart. zászlós 31. honv. gye. Boros Kálmán főhadnagy 7. utász-e. Kácz József százados 31. honv. gye. Kormos Gyula hadnagy 3. magy. népf.-e. Leonhardt Károly őrnagy 9. osztr. népf.-e. Martini Henrik hadnagy 42. gye. Meyer János százados 42. gyalogezred. Muth Henrik tartalékos zászlós 31. honvéd gyalogezred. Nessel Gyula dr. hadapr. jel. 7. honv. gye. Rozmann Antal hadapr. jel. 102. gye. Sály Agost főhadnagy 24. vade. Spiegel Andor zászlós 31. honv. gye. Stanzer György hadnagy 22. gye. Stein Károly tart. zászlós 88. gye. Stolzenberg Alfréd főhadnagy 31. honv. gye. Strobach Pál hadnagy 2. tüze. Tekesy Gyula tart. hadnagy 30. honv. gye. Verneda László hadnagy 31. gyalogezred. Wilburg Walter báró százados 7. utászezred. *Hadifogságba kerültek:* Biela Ottó hadnagy 102. gy. e. Kragujevác, Elger Oszkár tart. hadnagy 102. gy. e. Kragujeváci kórházban. Hlavka Henrik őrnagy 102. gy. e. Nis, Hradil Károly tart. zászlós 9. árkász ezred Nis, Hubrich Virgil főhadnagy 52. gyalogezred halottnak jelezték sebesülten Nisben van, Karlik József zászlós 9. árkász ezred Nis, Krasnicki József tart. zászlós 102. gy. e. Nis, Melka János dr. tart. segédorvos 94. gyalogezred Nis, skopljei kórház, Nemes József főhadnagy 1. honv. gye. megsebesülve Chadrsent-ben ázsiai Oroszországban, Pap Jenő főhadn. 1. honvédgye. megsebesülve Uffában, Oroszországban Razumovzsky András gróf hadnagy 7. drage. Astrachau, Schneider Jenő tart. zászlós 102. gye. Nis Schmelzer László dr. tart. segédorvos 102. gye. Nis, Tuma Nándor tart kadét 102 gye. Kossovo, Szerbia.

Elhagyja országát a szerb király.

— Bulgária mellettünk. — A macedoniai kérdés. —

— Hivatalos távirati tudósítás. —

Róma—Bukarest, november 26.

Péter király szökésre készül?

A Keleti Értesitő jelenti: Nisből menekültek szerint Péter király menekülni szeretne. Habozik, merre helyezheti legjobban biztonságba uralkodásának idején szerzett nem csekély vagyonát. Valószinüleg Athénbe, onnan hadihajón angol vagy francia területre megy.

Szerb hadizsákmány Zágrábban.

Zágráb, november 26. Az ottani hárizezred zsákmányából a szerb ágyukat ma zeneszóval a Jezsuita-térre kiállitották. Dervodelic ezredes beszélt. A királyt lelkesen éljenezték.

Mit fog cselekedni Bulgária?

Róma. Rendkivül érdeklődésre tartjat számot a Giornale d'Italia vezércikke, amely Bulgária állásfoglalásáról beszél. Tudni kell, hogy a nagy római lap most a legfontosabb orgánuma az olasz sajtónak, mert nem titok, hogy *Giornale d'Italia* régi fegyverhordozója annak a politikának, amely Sidney *Sonnino* báró külügyminisztert vallja vezéréül. Ehhez képest, amint azt az olvasók már Magyarországon is észrevehették, az olaszországi hirek mind gyakrabban hivatkoznak a Giornale d'Italia hireire, amelyek mindenkor Sonnino külpolitikájának a reflexei.

Itt adjuk az érdekes cikk főbb pontjait, amint azt a lap *Szófiába* küldött munkatársa, Paolo *Bottalico* személyes tapasztalásai alapján megirta.

Most — mondja a vezércikk — amidőn a mérhetetlen és véres európai drámában az ottomán birodalom oly elhatározottsággal kér szerepot s ezzel a *mérleget Németország, Ausztria és Magyarország javára billenti*, fontos annak a megállapitása, mi következik a Balkánon és legfőként: *mit fog cselekedni Bulgária?*

Kétségtelen, hogy a török-orosz háboru a legnehezebb próbára tette Bulgária semlegességét. Mihelyt a török-orosz háboru kitörése nyilvánvaló lett, a bulgáriai oroszbarátok lázas munkába fogtak és lapjaik révén hangosan hirdetik, hogy Bulgáriának most kell visszaszereznie *Drinápolyt* és *Trácián*, amelyet a második balkánháboru alkalmával ragadtak vissza a törökök. *Az oroszbarátok tehát azt szeretnék, ha Bulgária minden gondolkodás nélkül azonnal háborut kezdene Törökország ellen.*

Ám ez az oroszbarátok által hangolt dalam a nép körében nem talál hallgatókra. A bolgár nép céljai közé nem tartozik sem Drinápoly, sem Trácia. Bulgária minden vágya Macedónia felé irányul, amely Szerbia és Görögország uralma alá jutott. Bulgária ugy érzi, hogy semmi követelni valója sem lehet Törökországon, ellenben igenis érvényesiteni akarja jogait Szerbiával és Görögországgal szemközt.

Macedónia tekintetében a bolgár kormány akciója immár világos, szabatos és nem kevésbbé erélyes. Macedónia bolgár és bolgárrá kell lennie — ezt irja minden ujság, ezt tanitják az iskolakönyvek, ezt mondják napjában ezerszer és ezerszer felnőttek és gyermekek egyaránt. E tekintetben minden sorsmi kötés. Macedónia felszabadításáért ment bele Bulgária Törökország ellen a háboruba, Macedóniáért hozott a bolgár nép kimondhatatlan áldozatokat s most is Macedónia miatt lett oly végtelenül feszült a helyzet Bulgária és Szerbia között.

A török-orosz háboru alkalmat adott arra, hogy a *bolgárok gyülölete a szerbek iránt teljesen kiélesedjék.* Épen czért nevetséges az oroszok és az oroszbarátok azon törekvése, hogy a bolgár nép szándékait kisiklatva a helyes irányból, török-bolgár konfliktust hozzanak létre és ezzel Szerbiának segitségére legyenek.

Nem, Bulgária nem kezd háborut Törökország ellen. A bolgár kormány nem engedi eltériteni magát mai nemzeti politikájától s nem fog sulyt vetni az ántánt hatalmainak többszörös igérgetéseire. A bolgár kormány és bolgár nép, amely csak most vergődött ki két borzalmas háboru megpróbáltatásaiból, odakiáltja majd a „művelt és civilizált" Európának: hagyjátok, hogy magam válasszam meg azt az utat, amely a boldoguláshoz vezet. Bizonyos az, hogyha egyszer Bulgária kénytelen lesz elhagyni nagy áldozatok árán őrzött semlegességét, az az oldal, ahová állani fog, nem az orosz oldal lesz.

Bolgárok haza hivása.

Genf. *Bordeaux-ból* jelentik: A bolgár konzulátus a franciaországi bolgárokat hazahivta.

A bolgár követ a czárnál.

Pétervár. (Román át.) A cár, aki ma visszatért a téli palotába, fogadta *Magyarov* drt, az uj bolgár követet. Magyarov átadta akkreditáló levelét és a cár hosszabb beszédet is folytatott vele.

Törökök ujabb győzelme az oroszokon.

— A Szuez csatorna sorsa. — A franciák marokkói veresége. —

(Hivatalos távirati tudósitás.)

Konstantinápoly, november 26.

Törökök kaukázusi offenzivája.

Konstantinápoly. A főhadiszállás kommünikéje a következőket mondja: A tartós rossz idő a Kaukázusban pillanatnyilag megállitotta offenziv mozdulatainkat a hegyes vidéken. Az oroszok is állásaikban tartózkodnak a határon.

A Csoroch zónába behatolt csapataink ujabb győzelmet arattak. Megszállták Morgult átlépték a Csoroch-folyót Burcsika közelében és ezt azt állást is megszállták. E hadmozdulat során csapataink az ellenségtől több gyorstüzelő ágyut, egy sebesültszállitó fölszerelést, két automobilt, száz lovat, lőszert és egyéb tüzérségi anyagot és nagy tömeg dinamitot vettek el. (Miniszterelnöki sajtóosztály.)

A törökök a Szuez-csatornánál.

Konstantinápoly: A hiradás, hogy a törökök elérték a szuezi csatornát, egészen váratlanul érkezett. A rendkivüli fontosságu eseményt a jövő hét végére várták és igy valóban örvendetes a nehéz utakon és az ellenséges területen való folytonos akadályokkal késleltetet előrenyomulás ilyen, valóban szerencsés és gyors megtörténte. A közeli események elé annál nagyobb bizalommal néznek Konstantinápolyban, mert az angolok muzulmán előőrsei egyszerüen átsétáltak a török hadseregbe. Ezek után a mohamedánoknak az angol hadseregben való alkalmazását lehetetlennek tartják.

Bécs. A *Reichpost* jelenti Milanóból: A drótnélküli összeköttetés Port-Szaid és Szuez között, a Szuez csatorna főpontjai között, szombat óta meg van bontva. Port-Szaidról 2000 törököt mint ellenséges állam polgárait, az összpontositó táborba szállitották, mert kémeket gyanitottak bennük. Szuez előtt 30 kilométernyire is török csapatok állanak.

Anglia nem operál Arábiában.

London. (Román át.) A Reuter-ügynökség jelenti: Nagybritannia kormánya kijelenti, hogy nincsen szándékában átvinni a hadi operációkat Arábiába, ha csak azért nem tenné ezt, hogy az arab lakosságot megvédje a törököktől és őket a török uralom alól felszabaditsa.

Franciák veresége Marokkóban.

Madrid. Marokkóban, Jenifránál a franciák vesztesége 33 tiszt, 850 legény és két üteg. A kabilok mozgalma növekedőben van.

HIREK.

LEGUJABB.

Magyar Távirati Iroda cenzurált jelentései.

Érkezett éjjel 3 órakor.

Bukarest, november 26. A szombaton összeülő kamarában elmondandó trónbeszéddel a tegnapi minisztertanács foglalkozott. A külpolitikai nyilatkozat egészen általános lesz. Részletesebben megindokolja a kivételes törvényalkotások szükségességét. A beszéd feltünően rövid lesz, a bevezetése Károly király feletti nekrológ.

BÉCS. A külügyminiszter, hogy megkönnyitse hadifoglyokkal a felvilágositás megszerzését, megállapodást létesitett az ellenséges országok kormányaival, melynek értelmében hadifoglyok névsora kicserélését ne halasszák békemegkötésig, hanem már most hajtsák végre. Oroszországtól és Szerbiától már érkeztek listák.

Páris: Francia katonaság uj egyenruhája elkészült. Kékes szürke és sapka fehér. Csaknem láthatatlan a terepen.

LONDON: Ernesto és Allessandro millomosokat Newyorkban Anglia megkeresésére letartóztatták. Azzal vádolják, hogy magánszikra állomásról elárulták a németeknek az angol hajók mozdulatait.

Koppenhága, november 26. Jelek szerint a németek jelentőségteljes akcióra készülnek Belgiumban. Tegnap az egész országot elzárták a külvilágtól.

Szófia. A miniszterelnök az entente követeit együttesen fogadta. Macedóniai helyzetről uj javaslatokat terjesztettek elő.

Konstantinápoly. Szuezi csatorna környékén benszülött csapatok fellázadtak angolok ellen. Közülök sokat megöltek. Megerősitik, hogy Tebrisben perzsa harcosok kétezer oroszt lemészároltak. Közöttük ottani orosz konzult. Oroszország elleni harcban Perzsia is résztvesz. Néhány napig várnak még a törökök és tovább nyomulnak a Kaukázusban, ami meggátolja ujabb orosz haderők Perzsiába küldését.

Nyiregyháza. Eperjesről közli Sáros vármegye alispánja: A megyébe betört orosz hadakat csapatainknak sikerült kiverni a megye területéről.

Budapest. Kereskedelmi miniszteriumban ma este értekezlet volt a gabonanemüek maximális árainak megállapitásáról. Két kormány megállapodásárol szóló rendelet hétfőn megjelenik.

Fiume. A kormányzói palota bombamerénylőnek büntetését három hónapra leszállitották. Büntetést kitöltöttnek vették és szabadlábra helyezték őket.

— A félszemü főhadnagy a királynál. *Bécs*: A király kihallgatáson fogadta a háborubán félszeméro megvakult Jellinek főhadnagyot, a ki szolgálatban megmaradhatását kérelmezte.

— Adomány. *Eichner* Adolf gyorokról a *Hegyi* Albertné nevét viselő alapitvány gyarapitására 20 koronát adományozott.

— **A vitéz népfelkelő tiszt.** A déli harctéren lezajlott nehéz csatákban, ahol a szerbek erejük végső megfeszitésével védekeztek erős fedezékeikben, egy fiatal tisztet biztak meg azzal, hogy szakaszaival közeledjék az ellenséghez és százada részére biztositson egy megjelölt állást. A feladatot előző napon az ellenség meghiusitotta. Előnyomulás, a sürü bozót miatt, csak egy igen keskeny nyiláson át volt lehetséges. A tiszt, puskával a vállán, elől megy és példáját követik katonái. Kétszáz lépésnyire beássák magukat a legveszedelmesebb ellenséges tüz közepette. Két óra hosszat tartják magukat, mig egy ellenséges oldaltámadás, a megtizedelt csapatot hátrálásra kényszeriti. Vissza és csak egyenkint mehetnek. Egy veszélyes ponton a tiszt két gyalogossal feltartja az ellenséget és ő megy vissza utolsónak, de még megmenti egy sebesült katonája életét. A vitéz tiszt *Olgyay* István dr., az I. népfelkelő gy.-e. hadnagya. A király a katonai érdemérmet ajándékozta neki a katonai érdemkereszt szalagján.

— **A hadikölcsön fényes sikere.** *Budapesről* jelentik: Az Osztrák-Magyar Bank főtanácsa Budapesten ülésezett Popovics Sándor elnöklésével, aki a főtanács elé jelentést terjesztett a hadikölcsön kedvező eredményéről. A két államban körülbelül *harmadfél milliárdot* jegyeztek. — A hadikölcsön-jegyzések lezárása után Teleszky János pénzügyminiszter, mint ezt már ma megirtuk, köszönetét fejezte ki a sajtónak, amely nagy lelkesedéssel szolgálta ezuttal is a nemzeti ü[illegible]. A miniszter köszönetét külön a fővárosi [illegible]nak és külön a vidéki sajtónak, ez utób[illegible] Szávay Gyulához, a VHOSz. elnökéhez intézett levélben. — A hadikölcsönre történt jegyzésből még a következőket tudatták velünk: *Hunyady* Károly gróf, aradmegyei nagybirtokos a hadikölcsönre 100,000 koronát jegyzet. *Toncza* Sebestyén állami elemi iskolai igazgató neje *Riess* Elvira és anyósa *Fröhlich* Frida a hadikölcsön kötvényekből 3400 koronát jegyeztek, Ujpanát község postatakarékpénztáránál 9300 korona hadikölcsönt jegyeztek. *Ehrling* Vendel ujpanáti igazgató-tanitó 300 koronáért jegyzett a kölcsönből. Az Ujaradi Takarékpénztár közli, hogy a náluk történt jegyzés nem kerek 500,000 korona, hanem pontosan 560,750 kor.

— **Érintkezés az orosz hadifogságban levőkkel.** Azoknak a családoknak, amelyeknek hozzátartozója orosz hadifogságba került, sok gondot ad, hogy érintkezést tudjanak fönntartani az orosz birodalom belsejében, esetleg Szibériában levő rokonaikkal. A hadifogoly havonként csak egyszer irhat és hetekbe telik, amig a levél megjön, hetekbe, amig a válasz odaér, különösen pedig bonyolódott a pénzküldemények eljuttatása a messze idegenbe, zord szibériai télbe került magyar katonákhoz. Egy német szaklapban érdekes és figyelemreméltó ajánlattal fordul mindazokhoz, akiknek hozzátartozói orosz fogságba jutottak, egy amsterdami *angol* cég:

— Sok európai üzletfelünk és barátunk fordult már hozzánk — közli a cég — hogy keressünk érintkezést az ellenséges államok fogságába került hozzátartozóikkal. Fáradozásaink nem is maradtak eredménytelenek. Miután módunkban van hiradásokat és levelezéseket a hadifoglyokkal közvetiteni és ezzel embertársainknak hasznára lenni, készséggel felajánljuk mindazoknak, akik sorainkat olvassák, teljesen ingyen szolgálatunkat.

A céggel összeköttetésbe lépés módjáról az Aradi Közlöny szerkesztősége az érdeklődőknek szivesen ad fölvilágositást.

— **A Scala-szinház igazgatóját letartóztatták.** *Milanóból* táviratozzák: A világhirü Scala-szinház igazgatóját, *Mingardit* tegnapelőtt letartóztatták és vizsgálati fogságba helyezték. Az eset egész Olaszországban óriási feltünést keltett. Mingardi néhány nappal ezelőtt összeszólalkozott *Bigotti* Cézár kardalossal, akit azután annyira összevert, hogy a szenvedett sérülésébe belehalt. Mingardi családja és barátai mindent elkövettek szabadonbocsátása érdekében, de a vizsgálati fogságot fenntartják.

— **Doktorátus.** Az aradi főpostahivatal egyik szimpatikus tisztviselőjét, *Gugi* Zoltán postafőtisztet kedden avatták az államjogtudomány doktorává Kolozsvárott.

— **Veszteségeink az első ötven veszteségkimutatás szerint.** A német birodalmi kormánynak közzétett összefoglalása szerint a német hadsereg vesztesége az első ötven lajstrom alapján 36.531 halott és 156.165 sebesült. Az osztrák-magyar monarchia hadseregének első ötven veszteségkimutatásában a kimutatott veszteség 130.957 főre rug. Az elesettek száma 18.386, ebből 17.059 a legénységhez tartozott, 1327 tiszt volt. A 111.873 sebesültből 4849 volt tiszt, 106.024 legénységbeli. Meg kell említeni, hogy nálunk már a 68. és 69. veszteséglista megjelent, a németek pedig a 82. Verlust-listet bocsátották ki, tehát a fenti számok mindenhol aránylagosan szaporodtak.

— **Grammofonszó az aradi népfölkelők táborában.** Aradi ember: *Kun Szabó* József a gyulai népfölkelőkkel a déli harctérre vonult őrmester irja haza egyik ismerősének ezt a levelet, amely elmondja: miként élnek az aradi népfölkelők egy ismert aradi szinművészből lett törvényszéki jegyző, jelenleg népfölkelő hadnagy csapatában.

— Koromsötét éjszaka. Havas eső csapkodja fedezékünk hézagain be arcunkra a nedvességet. Előttünk ezer lépésnyire az ellenség ugyanigy figyeli a mi mozdulatainkat. Világitó pisztolyaink lövése után kékes-fehér fény világitja be a terepet. Ágyuink szeretettel becézett hangja bele-beleszól az éj csöndjébe és viszi üdvözletünket az ellenségnek, akit fényszóróink felkutattak. Egy kis mozgás odaát a válasz a tüzes üdvözletre. Egy a vágyunk: csak már virradna. Borzasztó hosszu az éjszaka. A szemek kidülednek a folytonos nézéstől és a hideg északi szél hasogatja az arcunkat. Ilyen az öreg népfölkelő élete. A mai napon különben a kitünő teljesitményért öt napi dupla zsoldot, négy deci szilvóriumot, a rendes fél liter mellé még nyolc deci bort, husz-husz deka szalámi, szalonna és csokoládé és husz cigaretta jött koponyánként minden népfölkelőnek az . . . és . . . hadsereg főparancsnokától ráadásul. Ez aztán az ünnepnap! A napokban járőrszolgálat közben az elhagyott üres faluban egy grammofont találtam, hozzá két magyar csárdás-lemezt. Mikor a pihenő oduban megszólaltattam a grammofont, ezek az öreg népfelkelők ugy rakták a csárdást, hogy meg lehetett nézni. Nem is adnám oda semmi pénzért ezt a két lemezt, ha hazamegyekelteszem emlékbe, amiért olyan boldog perceket szerzett nekünk.

— **Kevert liszt forgalomba hozatala.** Amint ismeretes, a magyar kormány nemrégen rendeletet bocsátott ki, amely szerint a lisztkereskedőknek folyó évi november hó 25-ike után nem volna szabad más, mint e rendeletben megállapitott módon kevert lisztet forgalomba hozni. Tekintettel arra, hogy a lisztkereskedők raktáraiban még igen nagy mennyiségü régi liszt van felhalmozva, amelyet a rendeletben megállapitott rövid idő alatt nem volnának képesek kiárusitani, az aradi kereskedelmi és iparkamara táviratí uton arra kérte a kereskedelemügyi minisztert, hogy a november 25-iki terminust hosszabbitsa meg. A kérelmet a kereskedelemügyi miniszter teljesitette is. Nevezetesen a kamarához ma érkezett távirata értelmében legközelebb olyan rendelet fog kibocsáttatni, amely szerint a liszt előállitásával nem foglalkozó iparosok és kereskedők *a raktárukon levő régi liszttajtákat november hó 25-ike után is bizonyos ujabb átmeneti időig eladhatják.* Az iparhatóságok is megfelelő módon utasitást kaptak, hogy emiatt kihágási eljárást ne inditsanak.

— **Mágnás Elza gyilkosainak uj főtárgyalása.** *Budapestről* jelentik: A büntető törvényszék ma kezdette meg Turcsán Elzának, Schmidt Miklós butorgyáros barátnője gyilkosainak, Kóbori Rózsi és Nick Gusztáv bünpörének második főtárgyalását. Mágnás Elza gyilkosait az első tárgyaláson élethosszáig tartó fegyházra itélte a biróság, de a Kuria föloldotta az itéletet, mert a biróság a felbujtó Kóbori Rózsinál nem vette sulyositó körülménynek, illetve nem tételezte fel az előre megfontolt szándékot. A mai tárgyaláson a vádlottakat hallgatták ki, akik most is ugy vallottak, mint az első alkalommal. A tárgyalást holnap folytatják.

— **Az Aradi Mérnök és Épitész Egylet** tagjai Virágh Lajos elnök vezetése alatt testületileg jelennek meg a hősi halált halt munkás választmányi tag, ifj. Rössler Károly kir. adjunktus lelke üdvéért a főtisztelendő Minorita-atyák aradi templomában ma délelőtt 10 órakor tartandó szent misén.

Szedán egykor és most.

(A történelmi hely második okkupációja.)

Az Aradi Közlöny tudósitójától.

Arad, november 26.

A németek mostani háboruját igen sokszor állitják párhuzamban az 1870—71. évi német francia háborrattal. A közvélemény izgalommal jósolgatja, találgatja, melyik hely lesz a franciák mostani *Szedánja.* Ez a városka annyira az érdeklődés körébe került és annyian ismerik Franciaországban tett utazásaikból, hogy érdekesnek találjuk egy ott megfordult ujságiró megfigyeléseit, tapasztalatait közre adni. Szedánnak, — vajon joggal, vagy jogtalanul, azt most nem kutatjuk — azonkivül sokan még azért is tulajdonitanak most jelentőséget, mert az a közhit, hogy mióta a német hadsereg megszállta és elfoglalta, ott igen nevezetes dolgok történtek.

Szedán déli külvárosa — irja az ujságiró — Bazailles, ahol 1870-ben szeptember elsején véres csaták voltak, most teljesen ép. Akkor minden házat külön ostrommal kellett bevenni és egyikben a franciák addig védekeztek, mig elfogyott a municiójuk. Ez a ház most *„Maisen de la derniére cartouche"* (Ház az utolsó töltényig) néven hadi muzeumul szolgál.

Mikor most, augusztus végén német csapatok közeledtek, a háztulajdonos eléggé ostobán, elmenekült, a muzeumot otthagyta és bizony sok érdekes tárgynak lába kelt. De nem a német katonák vitték el. A német seregek kivonultak egyidőre Szedánból és a francia csapatok fészkelték be magukat, azután jöttek a barátságos szomszédok, akik szintén „kiváncsiak voltak a házra", majd ismét németek váltakoztak a kedves szomszédokkal és a visszatérő háziur bizonyára álmélkodva fogja megállapitani, hogy sokkal kevesebb idő kell reggelenkint a takaritáshoz, mint azelőtt.

Igy járt a Dovival és Montvillero villa tulajdonosa is. Ez utóbbi parkjában ötszáz vitéz bajort temettek el 1870-ben, de később disze mauzoleumba kerültek. 1100 bajor és 900 francia fekszik ott 50-es sorokban.

Bazailles külváros el volt árasztva szeptemberben német katonaságtól, a főut zsufolva volt szekerekkel. A vasuti állomás gócpontja volt a frontba történt munició szállitásnak. Reggeltől estig hordták ide a lőszert és élelmet és reggeltől estig ide érkeztek be a frontról a sebesülteket szállitó vonatok, a hadifogoly transzportok és innen dirigálták őket az ország belsejébe. Mióta azonban a fővonalat ismét helyreállitották, a vasuti állomás egyszerre kihalt.

Szedán város maga a harcok alatt nem igen szenvedett. A házakon még látszik itt-ott srapnell és gépfegyver golyó nyoma, de leégett vagy lerombolt ház nincs. A lakosság előzékeny volt a megszálló sereggel szemben és csakhamar megszünt a félelem is. A német katonák gyorsan megtanulták a szükséges francia szavakat, a lakosok hozzászoktak a német szóhoz, amely a nyilvános épületek feliratain a német hatóságok székhelyeit jelöli. Az igazságügyi palotában van a *főparancsnokság*, a banképületben a *főposta*, az *Arany Kereszt*-szállodában a *tiszti kaszinó*, a francia laktanyákra a német népfelkelők fekete-fehér vörös zászlókat tüztek ki. Sőt *Tureune* tábornok szobor kezébe is került egy ilyen zászló. A német pénz van bevezetve és a csapatok, mint mindenütt, csak a parancsnokság engedelmével rekvirálhatnak és ezért készpénzzel fizetnek. Igen sok kereskedő meg is gazdagodott és épen nem panaszkódik az idegen csapatok ellen.

Albert, würtenbergi trónörökös seregeinek diadalutját követni lehet az egész marsvonalon Belgiumból északnyugati irányból jövet faluról-falura vetette vissza a franciákat. A Szedánból kivezető utak teljesen el vannak pusztitva. A város mögött az ut Mesieresnek visz nyugatra és három kilométernyire Szedántól *Frenoisnál* délre kanyarodik. Néhány perenyire északra az ut keresztezéstől fekszik a hires *Bellevue-villa, ahol 1870. szeptember 2-án a francia sereg kapitulációját aláirták.* A tulajdonosa a lánya az akkori háziurnak és megmutatja azokat a szobákat, ahol I. *Vilmos* III. *Napoleonnal* találkozott. Azt mondja, hogy egész más a mostani háboru, mint az akkori.

Bellevuetól két kilométernyire nyugatra fekszik *Donchery*. Itt lépték át 1820-ban a németek a Maas folyót és ezáltal elvágták a franciák visszavonulási helyét. Most is visszavonultak a franciák, felrobbantották a Maas hidját, de a német pionérek helyreállitották. Donchery sokat szenvedett. Házai romhalmazok. Közvetlen a község előtt, az országuton azonban teljesen ép az a parasztház, amelyben *Bismarck és Napoleon tanácskoztak*. Egy történi festmény szerint a ház előtt történt a konferencia. Ez azonban nem igaz, a ház egyik sarokszobájában dőlt el Franciaország sorsa. A tulajdonosa a régi, aki megmutatja azokat a székeket, amelyeken Bismarck és Napoleon ültek és megmutatja az aranyakat, amelyeket Napoleontól kapott. Október 12-én II. Vilmos császár is megfordult ebben a házban és négy aranyat adott a háziasszonynak. A birodalmi kancellár is megfordult e házban és egy aranyat, valamint autogrammját ajándékozta az asszonynak.

Doncherytől északnyugatra vannak azok a magaslatok, ahonnan I. Vilmos és táborkara végignézte az ütközetet. Most is szomoru a képük. Augusztus végén itt rettenetes csaták voltak, amelyekről a tömegsirok tanuskodnak. Külön feküsznek a németek, külön a franciák. Mindegyik siron van valami katonai jel, átlőtt sisak, összetört fegyver, srapnell, köpenyeg, vagy más. A keresztek felirása: „Itt fekszik 40 német katona". „Itt nyugszik 4 francia tiszt". Azonban még ma sincs minden halott eltemetve. A sürü erdőkben, ahol a franciák elsáncolták magukat és ahol sokszor visszaverték a német támadást, mig végre legyőzettek, sok eltemetetlen katona pihen, akinek sirját nem jelöli kereszt, akinek neve nincs a veszteség-lajstromban, akikről csak azok a faóriások tudnak, amelyek szomoruan terjesztik gránáttól megsebzett ágaikat a hullák fölé.

Uj könyvek.

* **36 katona-dal és induló** jelent meg Nádor Kálmán budapesti zenemükiadónál. Az izléses kiállitásu kötetben megtaláljuk a hü szövetségesek gyönyörü himnuszait és csatadalait magyar és német szöveggel, ezeken kivül a legszebb magyar bakanótákat. A himnuszok és a csatadalok forditásai meglepően jól sikerültek. A német dalokat Kalmár Tibor forditotta le, a magyarokat Hetényi Heidlberg, Albert és Donáth Vilmos. A szerkesztés gondos munkáját Nádor Samu végezte. Külön diséret illeti meg a kiadót, ki 3 koronás olcsó árral könnyen megszerezhetővé tette a vaskos kötetet mindenki részére.

* **Dalos Karácsonyi Album** VII-ik kötete az 1914—1915. évre. Nádor Karácsonyi Albumjának megjelenését mindig feszült várakozás előzi meg. Az idei kötet több meglepetést hozott. Első meglepetés a kibővült tartalom. A tavalyiban 48 mü volt, az ideiben 60. Mély áhitattal olvassuk a szebbnél-szebb dalok magyar és német verseit, élvezzük a bájos, örökszép dallamokat. Ezeket követi 8 hazafias ének a legszebb himnuszokkal, majd Fráter, Kondor, Nádor, Bodrogi, Zerkovitz, Ányos, Sas, Kovács, stb. 20 divatos magyar nótája, végül 21 slágerszám Medgyaszay kabaréjából, Szirmai, Nádor, Hetényi, Reinitz, Erőss, Bánóczy legszebb dalaival. A remek gyüjtemény ára, dacára a nagyon kibővült tartalomnak, a régi maradt. Füzve 4 korona, pompás diszkötésben 6 korona (postaköltség 55 fillér). Külön szenzáció erejével fognak hatni a meglepően szép és izléses bekötési táblák. A gyüjtemény zongorára és énekre jelenik meg, tehát hegedün vagy fuvolán is játszható. Előfizetést csak december 5-ig fogad el a kiadóhivatal, Nádor Kálmán, Budapest, IV., Károly-körut 8., ki az érdeklődőknek szivesen küld teljes tartalomjegyzéket!

NEMZETI SZINHÁZ.

Péntek, 1914. évi november 27-én:

B) Bérlet. B) Bérlet.

Nagy cabaret est.

Kezdete este ½8 órakor.

Felelős szerkesztő:
Rudnyánszky Endre.

NYILTTÉR.*

Értesités.

Alulirott tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy Mikes Kelemen-utca 6. szám alatti vendéglőt és ezzel kapcsolatos vegyeskereskedést Müller Károly tulajdonos urtól örökáron megvettem s azt folyó év december hó 1-én átveszem. Ennélfogva kérem, ha bárkinek az üzletből kifolyólag követelése van, azt a fentemlitett ideig nálam bejelentse.

Arad, 1914. november hó 26.

Mészárik István,
5693 Aulich Lajos-utca 17.

Erdély gyöngye az Előpataki ásványviz, elősmert legjobb üditő és gyógyitó ital.

Főraktár:
Éles Árminnál,
Aradon.
2951

Félliteres üveg 26 fillér.
Literes „ 36 „

Nyomtatványok
csinos kivitelben készülnek az Aradi nyomda részvénytársaság nyomdájában.

* Az ezen rovat alatt közlöttekért nem vállalunk felelősséget.

A szépségápolás titka a használandó szépitő szerek **helyes megválasztása!** Ime ez az oka miért oly kedvelt

Rozsnyay **Serail arckenőcse**
Rozsnyay Serail crémje.

Mindkettő kipróbált jó hatásu készitmény. 1 tégely kenőcs 1 korona 40 fillér. 1 tégely crém 1 korona.

Szines arcporok!!!

Próbadoboz 50 fillér! Kék, zöld, lila, testszin, sárga, barna Szinházi vagy este kávéházi világitásnál csodás hatásu.

Kapható: 1845

Rozsnyay Mátyás gyógyszertárában Arad, Szabadság-tér.

Ovakodjunk a fertőzésektől.

Az utca pora telve fertőző anyagokkal, a különféle betegségeket okozó csirákkal minők a tüdővész, a merevgörcs, a lépfene, a difteria a hagymáz stb. sporái. A mindennapi érintkezésben kivagyunk téve annak, hogy a különféle betegségeket okozó fertőző anyagokat kezünkön, orrunk nyákhártyájában haza hordjuk s azzal magunkat, s családunkat megfertőztetjük. Tudjuk, hogy a betegségek zömét bacteriumok okozzák s hogy az emberi körmök alatt az apró paraziták egész gyüjteménye tanyáz. Mind eme fertőzések ellen védekezhetünk ha kezünket, arcunkat, orrunk nyákhártyáit naponta egy-kétszer **Szent Imre szappannal** vagy **Carboform szappannal** megmossuk.

Szent Imre szappan ára 70 fillér,
a Carboform szappan ára 40 fillér.

Ez utóbbit különös figyelmébe ajánljuk a szülőknek, tanitóknak, tanároknak, iskolák, ovodák, internátusok, hivatalok, kórházak vezetőségének. E szappan olcsóságánál fogva lehetővé teszi minden embernek, hogy magát és családját fertőzések ellen megóvja. Nagyobb vételeknél engedményeket adunk.

Dr. Földes és Hehs
pipere szappan és és vegyészeti gyára ARAD.
Raktárak létesitése folyamatban.
Aradon, Földes K. és Hehs Vilmos
gyógyszertára.

6628—1914. pm.

Hirdetmény.

Arad sz. kir. város 1909. és 1910. évi közuti zárszámadását Aradon, a városháza első emeletén lévő helyiségemben 1914. november hó 19-től 1914. december hó 5-ig bezárólag terjedő időre az 1890. évi I. t. c. 28. §-a értelmében közszemlére kiteszem azzal, hogy jogában áll abba minden adófizető polgárnak betekinteni és észrevételeit a közszemlére kitétel ideje alatt előterjeszteni.

Arad, 1914. évi november hó 19.

Varjassy,
polgármester.

Legnagyobb fűtőanyag megtakaritás!

A városi mérnöki hivatalban kipróbált

kettős fűtőkályhák és kettős füstcsövekkel érhető el.

Megállapittatott ugyanis, hogy ezen kályhák és füstcsövek használatánál a fűtőanyag fele megtakaritható.

Patent a.

Kettős füstcsövek állandóan raktáron vannak és igen olcsók. — 2. sz. (kis szobára) 6 korona. 3. sz. 8 korona. 6. sz. 20 korona.

Egyedül 1121

Hőnig Ottó

M. kir. szabadalmazott szivattyu készitőnél

Arad, Rákóczi-utca 27.

Tek. Hőnig Ottó urnak, Arad.

A kettős „Patent" füstcső igen jó, mert kevés fával sok meleget ad. Mindenkinek ajánlhatom. Tisztelettel Gyurkovics András.

Kalmár József

villanyszerelő

Arad, Salacz-utca 2. sz.

Telefon 242. Telefon 242.

Ajánlja

költözködők figyelmébe:

villanyos világitási berendezéseket, villanyos csengő- és telefon berendezéseket s minden e szakmába vágó munkát. Pontos és gyors munka. 481

Raktáron tart:

villanyos csillárokat, villanyos főzőedényeket, villanyos vasalókat, villanyos hajsütő vasakat, Wolfram lámpákat és mindennemü villanyos cikkeket.

Legolcsóbb, legjobb bevásárlási forrás

háztartási szükségletek fedezésére. 701

Ajánljuk: Ajánljuk:

Arc-krémek	Fogpaszták
Illatszerek	Fogkefék
Hölgyporok	Szájvizek
Kölni vizek	Szappanok
Fogporok	Hajvizek
Fog-krémek	Szoba-illatok

Vojtek és Weisz

parfumeria és drogueria nagykereskedése

Aradon. Aradon.

Jó anyák, gondos szülők

legjobban cselekesznek, ha gyermekeiknek átlátszó, kellemes izü, mindig friss:

Hajós-féle

Csukamájolajat

adnak; a hüvösebb idő beálltával ennek használata igen fontos. Egy üveg utasitással ára **2 korona.**

Legjobb fekete v. barna

Hajfestő

Egy pár perc alatt bármely hajat vagy bajuszt a legszebb állandó fekete szinre lehet festeni, anélkül, hogy a szint le lehet mosni,

a „Melogen". Ára 2 korona.

Sápkóros leányok, vérszegény asszonyok,

páratlan sikerrel használják a

Ferratol Vastáplikör. 171

E rendkivül kellemes édes izü folyadék a legidealisabb erősitő szer; orvosilag ajánlva vérszegénység, sápadtság és ártalmas gyengeség eseteiben. Ára $^1/_2$ literes üvegnek utasitással **3 kor.**

Szőrveszlő Depillor. E kitünő, a maga nemében páratlan szerrel minden alkalmatlan szőrejt **arc, nyak** vagy **karokról** stb. minden fájdalom nélkül pár perc alatt okvetlen eltávolitható. — Ára utasitással **1 korona.**

A fenti szerek kaphatók a készitőnél **Hajós Arpád** gyógyszertárában

ARAD, Andrássy-tér 22. sz.

Alapittatott 1886. évében az Aradmegyei Közkórház számára.

858—1914. g. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke az Aradvárosi Gyermekkórház részére 1915-ben szükséges körülbelül 2900 kg. marhahus, 750 kg. sertéshus, 680 kg. borjuhus és 720 kg. zsir szállitása iránt folyó év november hó 30-án d. e. 10 órakor árlejtést tart.

Kikiáltási ár: marhahus 1 korona 40 kg.-kint, borjuhus 1 korona 50 fillér kg.-kint, sertéshus 1 kor. 50 fillér kg.-kint, sertészsir 1 kor. 40 fillér kg.-kint.

Bánatpénzül leteendő 300 korona készpénzben, vagy elfogadható értékpapirokban.

Az árlejtésen részt venni csakis irásbeli ajánlatokkal lehet.

Az irásbeli ajánlatok lezártan nyujtandók be s csak akkor vétetnek figyelembe, ha azokhoz a bánompénz mellékelve van s ha az ajánlatot tevő kijelenti, hogy az árlejtési feltételeket ismeri és elfogadja.

Az árlejtési feltételek, a gazdasági tanácsnok urnál az árlejtést megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági székének 1914. évi november hó 23-án tartott üléséből.

A gazdasági szék.

253—1914. Eln. szám.

Hirdetmény.

A monarchiával hadiállapotban levő államok, ugymint Anglia, Belgium, Franciaország, Japán, Oroszország, Szerbia és Montenegró hazánkban tartózkodó polgárainak összeirása a magyar királyi belügyminister 8626—1914. eln. számu körrendeletével elrendeltetvén, felhivom Arad sz. kir. város területén tartózkodó összes angol, belga, francia, japán, orosz, szerb és montenegrói állampolgárokat, hogy összeirásuk végett a rendőrkapitányság bejelentő hivatalában november hó 24-től kezdődőleg legkésőbb november hó 28-ig a rendelkezésükre álló összes személyi okmányaikat magukkal hozva személyesen feltétlenül jelentkezzenek. Jelentkezni lehet a megjelölt napokon reggel 9 órától délután 1 óráig és délután 4 órától esti 6 óráig.

A felsorolt idegen államok azon polgárának, aki e hirdetményi idézésre nem jelentkezik, az 1881. évi XXI. t.-c. 18. § a alapján az elővezetése lesz elrendelve és a körülményekhez képest ellene az eljárás a külföldiek itt-lakásáról szóló 1903. évi V. t.-c. alapján is meg fog indittatni.

Figyelmeztetésül közlöm, hogy az idézett törvénycikkbe ütköző kihágások az esetek különbözőségéhez képest 200 koronáig, illetve 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, ha pedig az adatok szolgáltatására kötelezett valótlan adatokat mond be, egy hónapig terjedő elzárással és 400 koronáig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

Arad, 1914. évi november hó 23-án.

Green Nándor,
főkapitány.

Használt ólom megvételre kerestetik.

Apró hirdetések.

Miként lehet az apróhirdetést feladni?

1. A hirdető teljes címének feltüntetésével.
2. Jelige alatt.
3. Oly értelemben, hogy a hirdető címét csak a kiadóhivatalban lehet megtudni.

A legalkalmasabb — amennyiben akadályba nem ütközik — az első mód, mert a címnek a lapban való közlése mellett gyorsabban lehet az ügyet elintézni.

A cím utáni tudakozódás időveszteséggel jár.

A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét, amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában nem közölhető, megváltoztassa.

ALKALMAZÁST NYER.

Józan,
megbizható és pontos irodaszolgát keresek. Olyanok, kik már hasonló állást betöltöttek, előnyben részesülnek. Kimerítő ajánlatok „Állandó 5." jelige alatt e lap kiadóhivatalába irányitandók. 5686

Szücsök,
kik báránybőr kidolgozására vállalkoznak, jelentkezzenek Koch Mór mészárosnál, Aradon. 5691

Keresek egy kertészt,
ki ugy virág-, mint konyhakertészetben megbizható és gyümölcs, szőlő kezeléshez ért. Jelentkezni lehet: Salacz-utca 5/a. 5676

Ügyes
réfös-, rövidárus segédet keres Pollák Mór Társa, Lippa. Előnyben részesülnek, kik német, román nyelvet birják. Fizetés fix, vagy ellátással. 5670

KIADÓ LAKÁS.

Tiszta lakás
két szoba egyik külön bejárattal fürdő szoba és minden hozzá tartozóval azonnalra kiadó. Rákóczi-utca 23 sz. 5692

Ujonnan festett
2 szobás utcai és 1 szobás udvari lakások december 1-re olcsón kiadók. Bővebbet Hal-tér 2. sz. alatt. 5678

INGATLAN.

Eladó magánház,
melyre emelet, az egész épület alá pince huzható. Cím a kiadóhivatalban. 5569

VÉTEL ÉS ELADÁS.

Hópehely és rózsaburgonya
elsőrendü nyiraségi homoki, olcsón házhoz szállitva kapható Rubinstein szállitónál, Arad, Minoritapalota. Telefon 188. 5618

Mintegy harom waggon
rétszéna eladó. Bővebbet a tulajdonosnál, Nyárasd Kreczun, Almásegres, u. p. Magyarád. 5672

Olcsón eladó szerszámok:
Satuk, fuvó, centrátor, gázmetsző, csigafurók, csapok, gépszijak, ventilátor, kézi szerszámok. Megtekinthető Malinkó Ferenc villanyszerelőnél, Kápolna-utca 21. 5689

Zöldség!
Saját termésü petrezselyem, sárga répa, carotta, pastinák, zeller, fekete gyökér, nemkülönben fejes káposzta, karfiol, bimbós kel, vörös káposzta, kelkáposzta, téli retek, vörös cékla répa, vöröshagyma, foghagyma, stb. konyhakerti termékek, kizárólag I. minőségü áruk, előnyösen beszerezhetők szatmári Szabó István faiskola és kertészetében Pankota. Kérjen előny-árlapot. 5627

Tüzifa
4875
bükk I. ,II., III. és dorong, oser hasáb és dorong kapható vaggononkinti vételnél **Körösvölgyi Pálinkaraktár Andrássy tér 5. Telefon 651.**

Német
levelezést, valamint német társalgási órákat vállalna németbirodalmi fiatalember, d. e. 8—11-ig, d. u. 5—8-ig rendelkezésre állana. 5690

Bővebbet a Messenger-boy irodájában, Deák F.-u. 8. Telefon szám 816.

652—1914. g. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke az Aradvárosi Gyermekkórház részére 1915-ben szükséges körülbelül 7600 kg. kenyér és 85000 drb sütemény szállitása iránt folyó év november hó 30-án d. e. 10 órakor árlejtést tart.

Kikiáltási ár: kenyér kg.-ként 34 fillér, sütemény darabonként 4 fillér.

Bánatpénzül leteendő 300 korona készpénzben, vagy elfogadható értékpapirokban.

Az árlejtésen részt venni csak irásbeli ajánlatokkal lehet.

Az irásbeli ajánlatok lezártan nyujtandók be s csak akkor vétetnek figyelembe, ha azokhoz a bánompénz mellékelve van s ha az ajánlatot tevő kijelenti, hogy az árlejtési feltételeket ismeri és elfogadja.

Az árlejtési feltételek a gazdasági tanácsnok urnál az árlejést megelőzőleg is megetekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági székének 1914. évi november hó 23-án tartott üléséből.

A gazdasági szék.

Költözködők figyelmébe!

Villamos világitási berendezéseket csillárokkal együtt, kedvező feltételek mellett szerel és szállit 8161

Koch Dániel
Arad, Deák Ferenc-utca 42 sz.

Köhögés, rekedtség és elnyálkásodás
ellen megbizható és legjobb hatásu szer a
Tussinal-cukor
Ára 70 fillér.
Tussinal-tea
Ára 50 fillér.

A mértéktelen dohányzás szenvedély legbiztosabb, legegészségesebb és legkellemesebb ellenszere a
Mentrol-cigaretta
1 darabnak az ára, mely hosszu időre elég: 1 korona.

Gyöngyfehér fogakat nyerünk a
Boré fogpaszta
használatával. Nem habzik! A szájüreget desinficiálja, utóize igen kellemes. Ára egy porcellánszelencének 60 fillér.

Rejkorpát
leggyorsabban megszünteti az eddig egyedüli ily szer, a világhirü „Tegerit" korpakenőcs.
Ára egy tégelynek 2 korona.

Fenti szerek kizárólagos készitője és egyedüli nagy raktára:
HAJÓS ÁRPÁD
gyógyszertára Arad, Andrássy tér 22. sz. (Megyeházzal szemben.)

Van szerencsénk értesiteni, hogy **HELACIT** elnevezés alatt egy uj készitményt hozunk forgalomba, mely a bőratkát (mitesser) van hivatva gyorsan és sikeresen elmulasztani.

A **HELACIT** különösen ajánlatos zsiros, fényes, izzadó arcbőrü egyéneknek, de használhatja bárki is estély, séta stb. előtt.

A **HELACIT**-ból keveset gyapottra vagy rongyra öntünk és azzal arcunkat letöröljük.

Mindenkit meg fog lepni az a csodás hatás, amelyet a **HELACIT** azon percben előidéz. Az arc olyan lesz, mintha valami lehelet finomságu harmattal (a gyümölcs hamvához hasonló) volna bevonva.

Atkák pár napi használat után elmulnak.

Ára 1 korona.

Dr. Földes és Hehs
pipere-szappan- és vegyészeti gyára Aradon.
Kapható:
Földes Kelemen és Hehs Vilmos
gyógyszertárában. 1924

Aradi nyomda részvénytársaság könyvnyomdája, könyvkötészete és betütöntödéje. Kiadótulajdonos: Aradi nyomda r. t.